

VISITATIERAPPORT EXPERIMENT LEERUITKOMSTEN

Beperkte opleidingsbeoordeling

**Opleiding tot leraar voortgezet
onderwijs van de tweede graad
in het Technisch Beroepsonderwijs
voltijd/deeltijd**

**Associate degreeopleiding
Onderwijsondersteuner
Technisch Beroepsonderwijs
deeltijd**

Hogeschool Rotterdam

**De kracht van
kennis.**

VISITATIERAPPORT EXPERIMENT LEERUITKOMSTEN

Beperkte opleidingsbeoordeling

**Opleiding tot leraar voortgezet
onderwijs van de tweede graad
in het Technisch Beroepsonderwijs
voltijd/deeltijd**

**Associate degreeopleiding
Onderwijsondersteuner
Technisch Beroepsonderwijs
deeltijd**

Hogeschool Rotterdam
Instituut voor lerarenopleidingen

CROHO nr. 35210, 80098

Hobéon Certificering

Datum

8 februari 2022

Kernpanel:

Drs. R.B. van der Herberg, Dr. B. Koster, Drs. H.M. Claessen en D. Da Silva Valadares

Panel Experiment Leeruitkomsten:

M. Laarman (voorzitter), Dr. C.A. van Dorp

Student:

D. Da Silva Valadares

Secretaris:

G.C. Versluis

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	2
3.	INLEIDING	6
4.	OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	9
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	29
6.	AANBEVELINGEN	30
BIJLAGE I	Scoretabel	31
BIJLAGE II	Programma, werkwijze en beslisregels	32
BIJLAGE III	Lijst geraadpleegde documenten	40
BIJLAGE IV	Panelsamenstelling	42

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Hogeschool Rotterdam
status instelling	bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Positief, 16 september 2019
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opleiding tot leraar voortgezet onderwijs van de tweede graad in Technisch Beroepsonderwijs 2. Associate degree-opleiding onderwijsondersteuner Technisch Beroepsonderwijs
registratienummer croho	<ol style="list-style-type: none"> 1. 35210 2. 80098
domein/sector croho	Onderwijs
oriëntatie opleiding	hbo
niveau opleiding	bachelor en Associate degree
graad en titel	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bachelor of Education 2. Associate degree
aantal studiepunten	<ol style="list-style-type: none"> 1. 240 EC 2. 120 EC
afstudeerrichtingen	Beroepsgericht Onderwijs (bgo)
locatie	Rotterdam
varianten	voltijd en deeltijd (in het experiment leeruitkomsten)
joint programme	n.v.t.
onderwijstaal	Nederlands
datum audit / opleidingsbeoordeling	12 + 14 oktober 2021

2. SAMENVATTING

Het Instituut voor Lerarenopleidingen (IvL) van Hogeschool Rotterdam leidt studenten op tot tweedegraads leraar Engels, Duits, Frans, Nederlands, Aardrijkskunde, Geschiedenis, Maatschappijleer, Algemene Economie, Bedrijfseconomie, Wiskunde, Natuurkunde, Biologie, Technisch Beroepsonderwijs en Associate degree (hierna: Ad) onderwijsondersteuner Technisch Beroepsonderwijs.

De beoordeelde tweedegraads lerarenopleiding Technisch Beroepsonderwijs en de Ad-opleiding onderwijsondersteuner Technisch Beroepsonderwijs van Hogeschool Rotterdam die participeren in het experiment leeruitkomsten vertonen een verstrekkende gelijkenis, qua doelstelling, structuur en reikwijdte van de onderwijsleeromgeving, wijze van toetsen en beoordelen, deskundigheid personeel en voorzieningen. Dit maakt het mogelijk op algemeen niveau kwalitatieve uitspraken te doen die voor de onderzochte opleidingen in het experiment gelden. Alleen daar, waar op het niveau van de individuele opleiding aanleiding is van dit algemeen oordeel af te wijken, wordt daar in de samenvatting melding van gemaakt. Over de reguliere varianten van de tweedegraadslerarenopleidingen van Hogeschool Rotterdam en over de deeltijdvariant van de opleidingen talen die participeren in het experiment leeruitkomsten zijn aparte beoordelingsrapporten (per cluster) geschreven.

Standaard 1. Beoogde leerresultaten

De opleidingen TBO baseren zich aantoonbaar op de landelijke bekwaamheidseisen en de generieke en vakspecifieke kennisbases en hebben hierover regelmatig contact met vakgenoten en het werkveld. De opleidingen hebben de bekwaamheidseisen in Eenheden van Leeruitkomsten uitgewerkt voor Vak (techniek) en voor Beroep (docentschap). De generieke en vakinhoudelijk kennis vanuit de kennisbases is daarin terug te zien. Voor de Ad zijn de eerste vier EvL's van de tweedegraads lerarenopleiding TBO van toepassing. Welke taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden de Ad'er heeft ten opzichte van de tweedegraads leraar TBO is duidelijk uitgewerkt. Het auditteam is evenals het management van oordeel, dat de EvL's nog vrij specifiek zijn en holistischer mogen worden. De visie op flexibilisering mag nog verder ontwikkeld worden. Het auditteam acht het een goede ontwikkeling dat de nieuwe Ad opleiding Educatief Professionaal Beroepsonderwijs die in september 2022 start conform landelijke ontwikkelingen rondom associate degree opleidingen een zelfstandige opleiding wordt met een eigenstandig afstudeerprogramma op basis van - waar van toepassing aangevulde en/of aangescherpte - leeruitkomsten voor de onderwijsondersteuner.

De Lero heeft een duidelijke visie op het onderwijs, die bij de opleidingen TBO vooral is terug te zien in het opleiden van pedagogisch en didactische bekwame leraren en het ontwikkelen van een onderzoekende houding en doen van onderzoek naar de effectiviteit van het eigen handelen en daar weer van leren.

De opleidingen besteden expliciet aandacht aan het ontwikkelen van interculturele competenties en vaardigheden.

Het auditteam is op grond van bovenstaande positieve punten - waaronder een duidelijke onderwijsvisie - en met inachtneming van het aandachtspunt voor het holistische formuleren van de EvL's, het verder ontwikkelen van een visie op flexibilisering en het zelfstandig maken van de Ad-opleiding van oordeel dat de deeltijdvariant van de Ad Onderwijsondersteuner TBO en deeltijd- en voltijdvariant van de tweedegraads lerarenopleiding TBO 'voldoen' aan deze standaard.

Standaard 2. Onderwijsleeromgeving

Het auditteam is van oordeel, dat de opleidingen TBO worden verzorgd door een enthousiast team vakinhoudelijk deskundige en zeer bij de studenten betrokken docenten. Het inhuren van experts vanuit het werkveld voor het verzorgen van de vakspecialisaties is een sterk punt. Daarmee zorgen de opleidingen voor (overdracht van) parate kennis over actuele innovaties.

De studenten zijn zeer tevreden over de kwaliteit van de docenten en over hun benaderbaarheid en bereikbaarheid; ook in de avonduren.

Door te werken met gescheiden EvL's voor Vak en Beroep en door het aanbieden van lessen over vak en beroep op twee verschillende avonden, zorgen de opleidingen ervoor dat studenten passend bij hun eigen achtergrond, leerstijl en leertempo flexibel door hun studie kunnen gaan en de beoogde leeruitkomsten kunnen ontwikkelen. Door een concentrische opbouw kunnen studenten waar dat van toepassing is, direct op een hoger niveau instappen en leeruitkomsten bewijzen.

De opleidingen zorgen voor een duidelijke intakeprocedure en leggen met elke student de leerroute vast in een onderwijsovereenkomst. Het is belangrijk dat de docenten blijven investeren in een goede intake waarin zij het beeld van de mogelijkheden voor de studenten al scherp(er) neerzetten. Nu kiezen nog veel studenten bij de start van hun opleiding de eerste periode voor de 'koninklijke route'.

De opleidingen besteden aan de hand van de leeruitkomsten aandacht aan het ontwikkelen van het onderzoekend vermogen van de studenten.

Het werkplekleren heeft een centrale positie in de opleidingen. Hier komt alles samen: de student past de verworven kennis en vaardigheden in de praktijk toe en toont aan dat hij de leeruitkomsten beheerst. De begeleiding op de werkplek is adequaat. Op de werkplek is een werkplekbegeleider aanwezig die de studenten coacht of een collega-docent of teamleider/directeur die de student feedback geeft indien het gaat om een student die al onderwijservaring heeft. De SLC'er begeleidt en beoordeelt de studenten vanuit de opleiding.

De opleidingen zorgen er op verschillende manieren voor dat de studenten hun internationale en interculturele competenties kunnen ontwikkelen.

De huisvesting, de materiële voorzieningen – waaronder de digitale leeromgeving CumLaude en MS Teams - en de informatievoorziening zijn op orde en werken ondersteunend aan de studie. Het nieuwe lokaal 'Learn anyway' is zeker met het oog op het flexibel (online) de studie kunnen volgen een grote aanwinst.

Gelet op het flexibele aanbod dat de opleidingen al bieden om de leeruitkomsten te ontwikkelen en het deskundige docententeam, komt het auditteam tot het oordeel 'voldoet' voor standaard 2 voor de deeltijd- en voltijdvariant van de tweedegraadslerarenopleiding TBO en de deeltijdvariant van de Ad Onderwijsondersteuner TBO.

Standaard 3. Toetsing

De opleidingen hebben met het IvL-Toetskader en het daarvan afgeleide toetsplan 'Lerarenopleiding Technisch Beroepsonderwijs bachelor en associate degree' en hun toetsprogramma hun toetssysteem goed op orde. De opleidingen toetsen op een valide, betrouwbare en inzichtelijke manier met behulp van een mix van toetsinstrumenten of de studenten de beoogde leeruitkomsten op de drie verschillende niveaus hebben bereikt. Door de concentrische opbouw kunnen studenten met veel bagage toetsen direct op een hoger niveau afleggen. Dat is een sterk punt. Het voornemen om kenniscomponenten formatief te (kunnen) evalueren om te verifiëren of de studenten de beoogde kennis beheersen en het daarbij inzetten van feedback en feedforward – ook door peerstudenten – acht het auditteam een adequate volgende stap die past bij het flexibel en gepersonaliseerd leren.

De opleidingen bieden studenten de ruimte voor het laten valideren van leeruitkomsten aan de hand van eigen bewijzen en het zelf komen met voorstellen voor het aantonen van leeruitkomsten. Daarover zijn de studenten zeer te spreken.

IvL zorgt voor adequate professionalisering van de docenten op het gebied van toetsen en beoordelen.

De examencommissie en de toetscommissie Exact spelen een centrale rol bij de borging van het eindniveau. Het auditteam acht hen taakvolwassen. De commissies staan aantoonbaar boven de stof en borgen de kwaliteit van het toetsen en beoordelen – de PDCA-cyclus – nauwgezet.

De examencommissie is nauw betrokken (geweest) bij het sinds 2019 ingezette nieuwe afstuderen en bij het formuleren van de leeruitkomsten en het vrijstellingenbeleid. Gezien de aanzienlijke veranderingen is het belangrijk dat de examencommissie het nieuwe afstuderen monitort c.q. monitort of de studenten in de eindwerken de beoogde leeruitkomsten daadwerkelijk aantonen.

De kwaliteit van de toetsing in coronatijd is door alle betrokkenen goed bewaakt.

Het auditteam komt op grond van bovenstaande tot het oordeel 'voldoet' voor de deeltijdvariant van de Ad Onderwijsondersteuner TBO en de deeltijd- en voltijdvariant van de tweedegraads lerarenopleiding TBO.

Standaard 4. Gerealiseerde leerresultaten

Het auditteam is van oordeel dat de studenten van de tweedegraads lerarenopleiding TBO in hun eindwerken 'vakdidactisch onderzoek' en 'afstuderen startbekwaam' hebben aangetoond dat zij op het vereiste bachelorniveau beschikken over de bekwaamheden van een startbekwaam tweedegraads leraar TBO. Het auditteam beoordeelde alle eindwerken met minimaal een voldoende.

De studenten hebben in hun vakdidactisch onderzoek aangetoond dat zij op basis van hun verlegenheidsvraag/probleemstelling over het algemeen een duidelijke onderzoeksvraag hebben geformuleerd, die zij met behulp van verschillende methoden nader hebben onderzocht en in de eigen praktijk hebben uitprobeerd. Het auditteam beoordeelt de gekozen onderzoeksonderwerpen als relevant.

In de eindwerken 'afstuderen startbekwaam' hebben de studenten op basis van bewijzen aangetoond dat zij de beoogde LERs hebben gerealiseerd.

De studenten die na twee jaar hun studie hebben afgerond, hebben in hun eindwerken aangetoond dat zij op het beoogde Ad-niveau kunnen functioneren als onderwijsondersteuner Technisch Beroepsonderwijs. De realisatie van het beoogde niveau aan het einde van het tweede studiejaar blijkt ook uit tussenproducten – de uitwerking van de beroepstaken Pedagogisch Tact en Coachen en het portfolio met bewijzen en reflecties – van studenten die de vierjarige bacheloropleiding volgen.

Alumni en vertegenwoordigers vanuit het werkveld onderschrijven dat het niveau van de afgestudeerden voldoende aansluit op het niveau waarop zij geacht worden in de beroepspraktijk te functioneren. Ook het gegeven dat veel studenten al aan het werk zijn in het onderwijs of gedurende de studie een baan aangeboden krijgen, duidt voor het auditteam op tevredenheid over het niveau van de afgestudeerden.

Het auditteam komt op grond van bovenstaande tot het oordeel 'voldoet' voor de deeltijdvariant van de Ad Onderwijsondersteuner TBO en de deeltijd- en voltijdvariant van de tweedegraads lerarenopleiding TBO.

Algemene conclusie:

De enthousiaste, vakinhoudelijk deskundige docenten zorgen ervoor dat zij startbekwame onderwijsondersteuners en leraren voor het technisch beroepsonderwijs opleiden. De opleidingen zijn nog duidelijk in ontwikkeling met betrekking tot het bieden van flexibel onderwijs op basis van leeruitkomsten. Het auditteam heeft evenwel vertrouwen in de volgende stappen die opleidingen gaan maken.

Het auditteam is van oordeel dat de deeltijd- en voltijdvariant van de tweedegraads lerarenopleiding Technisch Beroepsonderwijs en de deeltijdvariant van de Associate degree

opleiding Onderwijsondersteuner Technisch Beroepsonderwijs van Hogeschool Rotterdam voldoen aan de vier standaarden van de NVAO. Het eindoordeel luidt daarom 'positief'.

Na instemming van de panelleden is dit rapport vastgesteld door de voorzitter te Den Haag op 8 februari 2022.

3. INLEIDING

Panelsamenstelling:

De audit bij de tweedegraads lerarenopleiding Technisch Beroepsonderwijs en de Associate degree (Ad)-opleiding onderwijsondersteuner Technisch Beroepsonderwijs van Hogeschool Rotterdam is uitgevoerd binnen het cluster HBO Tweedegraads lerarenopleidingen groep 2. Acht van de in totaal elf audits in dit cluster zijn uitgevoerd door panels vanuit Hobéon en drie audits zijn uitgevoerd door panels vanuit NQA.

Voorafgaand aan deze audits hebben NQA en Hobéon met elkaar afgestemd over de opzet van de audits en de samenstelling van de auditpanels. Ook heeft er een vooroverleg plaatsgevonden met alle hoofdvorzitters van Hobéon en NQA over de opzet en uitvoering van de audits en generieke gespreksthema's. Daar waar relevant is er tussentijds gekalibreerd over de bevindingen en gespreksthema's. (Zie hierover verder bijlage II 'Programma, werkwijze en beslisregels.')

Onderstaande rapportage over het experiment leeruitkomsten betreft de audit op 12 en 14 oktober 2021 van de tweedegraads lerarenopleiding Technisch Beroepsonderwijs en de Ad onderwijsondersteuner Technisch Beroepsonderwijs van Hogeschool Rotterdam, die in 2018-2019 van start zijn gegaan.

Over de reguliere varianten van de tweedegraadslerarenopleidingen van Hogeschool Rotterdam zijn afzonderlijke beoordelingsrapporten per cluster geschreven.

De audits:

Voor de audit bij Hogeschool Rotterdam stelde Hobéon in overleg met de opleidingen een kernpanel samen. Het kernpanel voerde op de eerste auditdag de gesprekken over alle generieke onderwerpen die op al de tweedegraads lerarenopleidingen en de Ad-opleiding onderwijsondersteuner Technisch Beroepsonderwijs van Hogeschool Rotterdam van toepassing waren.

Op de derde auditdag voerde een apart panel de audit uit bij de opleidingen die participeren in het experiment leeruitkomsten. Bij deze audit waren een andere voorzitter en twee vakinhoudelijke panelleden betrokken.

De student uit het kernpanel sloot aan bij de audit bij de opleidingen talen (deeltijd) en Technisch Beroepsonderwijs (voltijd en deeltijd) die deelnemen aan het experiment leeruitkomsten. Het kernpanel en het panel van het experiment leeruitkomsten werd ondersteund door eenzelfde secretaris vanuit Hobéon.

(Zie voor de panelsamenstelling bijlage IV.)

Instituut voor Lerarenopleidingen (IvL)

IvL bestaat uit de hbo-bacheloropleiding Opleiding tot leraar basisonderwijs (Pabo), de hbo-master Leren en Innoveren, dertien tweedegraads lerarenopleidingen en een Ad-opleiding onderwijsondersteuner Technisch Beroepsonderwijs. Naast de voltijd- en de deeltijdvariant bieden de tweedegraads lerarenopleidingen ook een kopopleiding aan: een éénjarig, beroepsvoorbereidend onderwijstraject gericht op studenten met een afgeronde, specifieke vakopleiding in het hoger beroepsonderwijs (hbo) of wetenschappelijk onderwijs (wo).

De tweedegraads lerarenopleiding Geschiedenis kent alleen nog een voltijdvariant. Daarnaast is er een afdeling (post-hbo) die onder andere het Pedagogisch Didactisch Getuigschrift (PDG) voor docenten in het mbo aanbiedt. IvL heeft meer dan 4000 studenten.

De tweedegraads lerarenopleidingen (de Lero) van IvL leiden studenten op voor twee werkcontexten: het algemeen vormend onderwijs (avo) en het beroepsgericht onderwijs (bo). In de afstudeerfase kiest een student voor de afstudeerrichting die hoort bij een van de twee werkcontexten. Uitzondering zijn de tweedegraads lerarenopleiding Technisch Beroepsonderwijs en de Ad-opleiding onderwijsondersteuner Technisch Beroepsonderwijs, die alleen voor de werkcontext beroepsgericht onderwijs opleiden.

IvL heeft met het KennisCentrum TalentOntwikkeling (KCTO) afgelopen jaar drie nieuwe lectoren aangetrokken: een lector Pedagogiek, een lector Didactiek en een lector Leren-leren. IvL is voornemens nog een vierde lector te werven.

Met deze lectoren wil IvL door kleinschalige onderzoeken uit te (laten) voeren de komende jaren haar eigen handelen verder verbeteren.

IvL heeft een assessmentcentrum met het keurmerk van Hobéon. Dit expertisecentrum is onder andere verantwoordelijk voor het opleiden van gecertificeerde assessoren binnen de Lero en binnen de opleidingscholen.

Technisch Beroepsonderwijs

De tweedegraads lerarenopleiding Technisch Beroepsonderwijs wordt aangeboden in een voltijd- en deeltijdvariant en de Ad-onderwijsondersteuner Technisch Beroepsonderwijs wordt aangeboden in een deeltijdvariant. De instroom in de voltijdvariant is heel klein. De deeltijdvarianten van de opleidingen participeren in het Experiment Leeruitkomsten. Het programma voor de voltijdstudenten is geïntegreerd met het flexibele deeltijdprogramma. De opleidingen hopen het aantal voltijdstudenten in de toekomst uit te kunnen breiden. De Ad beslaat de eerste twee jaren van de bacheloropleiding/de tweedegraads lerarenopleiding Technisch Beroepsonderwijs. De aanwas van afgestudeerde Ad-studenten is heel erg klein. Ad-studenten stappen heel vaak in jaar 2 al over naar de vierjarige bacheloropleiding Technisch Beroepsonderwijs.

De opleidingen kennen de volgende afstudeerrichtingen/vakspecialisaties:

- Maritiem
- Bouw: i) Bouwkunde, ii) Bouwtechniek
- ICT: Informatie- en Communicatietechnologie (ICT)
- Vmbo-techniek: i) Produceren, Installeren en Energie (PIE), ii) Bouwen, Wonen en Interieur (BWI), iii) Media, Vormgeving en ICT (MVI), iv) Maritiem en techniek (MT), v) Motorvoertuigen en transport (M&T), vi) Dienstverlening en Producten (D&P)
- Mbo-techniek: i) Elektrotechniek, ii) Werktuigbouwkunde, iii) Motorvoertuigtechniek, iv) Installatietechniek, v) Mechanische techniek, vi) Mechatronica, vii) Media Vormgeving en ICT

Ten tijde van de audit had Hogeschool Rotterdam een positief besluit van de NVAO (augustus 2020) ontvangen voor een planningsneutrale conversie van twee Ad's i) Associate degree Onderwijsondersteuner Technisch Beroepsonderwijs en ii) Associate degree Onderwijsondersteuner Gezondheidszorg en Welzijn naar de opleiding Associate degree Educatief Professionaal Beroepsonderwijs (EPB). De hogeschool was bezig met een aanvraag voor wijziging in het CROHO. Op het moment van definitieve registratie van de verbrede opleiding in het CROHO vervalt de registratie van de oorspronkelijke opleidingen. De inhoud van het curriculum blijft onder de nieuwe naam grotendeels gelijk aan de huidige curricula: de oude programma's samen dekken de nieuwe programma's af. Het beroepsdeel zal dan gelijk gaan luiden. De start voor de Ad EPB is voorzien in september 2022.

Ontwikkelingen sinds de vorige accreditatie (2015)

De vorige accreditatie vond plaats in 2015. Alle opleidingen zijn met een overall 'voldoende' beoordeeld. Het toenmalige auditteam noemde een aantal aandachtspunten (generiek en op opleidingsniveau), waarmee de lerarenopleidingen aan de slag zijn gegaan:

Generiek:

<ul style="list-style-type: none">
▪ Het auditteam beveelt het management van de lerarenopleidingen aan de regie te houden op de faseringsverschillen tussen de opleidingen en de clusters waar het gaat om het gezamenlijk opleiden, de verbinding van de (leerlijnen behorend bij de) twee kolommen vakmanschap en meesterschap en het implementeren van de onderzoekslijn. Het auditteam beveelt de opleidingen aan hierbij gebruik te maken van elkaars expertise.
<ul style="list-style-type: none">
▪ Het auditteam beveelt de opleidingen aan te kijken naar de huidige opzet van de deeltijdprogramma's en te streven naar flexibeler trajecten en meer maatwerk, zowel generiek als vakspecifiek.
<ul style="list-style-type: none">
▪ Het auditteam beveelt de opleidingen aan tempo te maken met het laten volgen van de Basiskwalificatie Examineren door examinatoren.

De Lero meldde dat er sinds de vorige visitatie in 2015 veel is gebeurd. Zo is Hogeschool Rotterdam in 2016 gestart met een concept van decentralisatie. Voor de Lero betekende dit dat niet meer voor elke opleiding eenzelfde onderwijsconcept moest gelden. Onderwijsopvattingen, toetsperiodes en de omvang van toetsen mogen sinds enkele jaren per opleiding verschillen. Dit komt vooral tot uitdrukking in de vak- en vakdidactieklijn. Ook is het centraal aangestuurde cluster beroepsvoorbereiding - zoals dat voorheen heette - vanaf 2017 verdeeld over de clusters en valt dit onderwijs niet meer onder één centrale onderwijsmanager. Het doel was om meer verbinding aan te brengen tussen de generieke lijn en de vakleerlijnen van de opleidingen.

De Lero is sinds 2019 aan de slag gegaan met het formuleren van de nieuwe bekwaamheidseisen in de vorm van leerresultaten. Deze leerresultaten liggen ten grondslag aan het nieuw ontwikkelde curriculum 'de Koninklijke route' dat vanaf 2020-2021 fasegewijs wordt geïmplementeerd. De opleidingen die participeren in het experiment hebben de bekwaamheidseisen nader uitgewerkt in leeruitkomsten.

Technisch Beroepsonderwijs:

In het laatste accreditatierapport over de tweedegraads lerarenopleiding Technisch Beroepsonderwijs en de associate degree onderwijsondersteuner Technisch Beroepsonderwijs van de Lero van IvL is een aantal aanbevelingen ter verbetering geformuleerd.

<ul style="list-style-type: none">
▪ de <i>associate degree</i> naar buiten sterker profileren.
<ul style="list-style-type: none">
▪ blijvend aandacht besteden aan de kwaliteit van de onderzoeks- en vakdidactische component in het afstudeerwerk
<ul style="list-style-type: none">
▪ de internationale oriëntatie van docenten met buitenlandse kennis- en onderwijsinstellingen op het terrein van technische beroepsonderwijs versterken.
<ul style="list-style-type: none">
▪ blijvend samenwerken met de tweedegraads lerarenopleidingen Wiskunde, Natuurkunde en Biologie om zo opleidingsoverstijgende vakinhoudelijke thema's te ontwikkelen en uit te voeren.

In onderstaand rapport worden bij de verschillende standaarden de bevindingen van het auditteam met betrekking tot de genoemde aanbevelingen beschreven.

4. OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

4.1. Beoogde leerresultaten

Standaard 1: De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Toelichting algemeen beoordelingskader NVAO: De beoogde leerresultaten beschrijven aantoonbaar het niveau (associate degree, bachelor of master) zoals gedefinieerd in het Nederlands kwalificatieraamwerk en de oriëntatie (hbo of wo) van de opleiding. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die vanuit het regionale, het nationale en het internationale perspectief door het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. Voor zover van toepassing zijn de beoogde leerresultaten tevens in overeenstemming met relevante wet- en regelgeving.

Aanvullende toelichting voor het experiment leeruitkomsten: De visie van de instelling op flexibilisering is vertaald naar een onderwijskundig concept dat is doorgevoerd in de experimenteervariant. De leerresultaten zijn vertaald naar eenheden van leeruitkomsten van maximaal 30 EC, die gezamenlijk en in samenhang de student in staat stellen de leerresultaten te realiseren. Het aantal EC is een uitdrukking van de mate waarin de eenheid van leeruitkomsten bijdraagt aan het realiseren van de leerresultaten (een outputgerichte benadering, zoals vastgelegd in het Besluit experimenten flexibel hoger onderwijs, 8 april 2016).

Leeruitkomsten beschrijven wat een student geacht wordt te weten, te begrijpen en te kunnen toepassen na afronding van een leerperiode. Leeruitkomsten moeten voldoen aan de volgende kwaliteitseisen:

- Leewegonafhankelijk: ze stellen studenten in staat een eigen leerweg te bepalen.
- Representatief voor de leerresultaten van de opleiding.
- Herkenbaar voor het werkveld.
- Specifiek en meetbaar: ze bieden een eenduidig beoordelingskader bij leewegonafhankelijke toetsing.
- Transparant: de relatie tussen leerresultaten, eenheden van leeruitkomsten, leeractiviteiten en toetsing is duidelijk.
- Samenhangend: ze vormen een samenhangende eenheid en zijn te onderscheiden van andere (eenheden van) leeruitkomsten.
- Duurzaam: ze zijn op zo'n manier geformuleerd dat ze een aantal jaren gehanteerd kunnen worden.

Bevindingen

Voor de tweedegraads lerarenopleidingen gelden vanaf 1 augustus 2017 de vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische bekwaamheidseisen voor de leraar voortgezet onderwijs en de leraar beroepsgericht onderwijs die zijn vastgelegd in het Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel. Op landelijk niveau heeft afstemming plaatsgevonden over deze drie bekwaamheidseisen. De bekwaamheidseisen voldoen ook aan internationale eisen met betrekking tot het niveau (NLQF¹⁶) en de oriëntatie voor de bacheloropleiding. De bekwaamheidseisen voor de Associate degree (hierna: Ad) zijn een afgeleide van de bekwaamheidseisen voor de bachelor. Deze bekwaamheidseisen voldoen aan de eisen met betrekking tot niveau NLQF 5.

De tweedegraads lerarenopleiding Technisch Beroepsonderwijs (hierna: TBO) van Hogeschool Rotterdam heeft samen met Hogeschool Windesheim, Hogeschool van Amsterdam en Fontys Hogescholen en het Expertisecentrum Professionalisering beroepsonderwijs (ECPB) met daarin een vertegenwoordiging van het technisch bedrijfsleven en het beroepsonderwijs een beroepsbeeld opgesteld voor de leraar Technisch Beroepsonderwijs.

---

¹ NLQF: Nederlands Kwalificatie Raamwerk (Qualification Framework)

Ook voor de Ad is dit beroepsbeeld leidend. De opleidingen hebben uitgewerkt welke taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden de Ad'er heeft ten opzichte van de tweedegraads leraar TBO.

Het auditteam dat kennis heeft genomen van het beroepsbeeld voor de leraar TBO ziet daarin duidelijk de opdracht terug van het moeten opleiden van leraren die vmbo-leerlingen voorbereiden op een vervolgstudie in het mbo en het kwalificeren van mbo-studenten voor de arbeidsmarkt. Het moeten beschikken over actuele kennis en vaardigheden van de technische vakinhoud van het continu veranderende technische beroep, de beroepscultuur en (inter)nationale ontwikkelingen in de sector is duidelijk terug te lezen in het beroepsbeeld en in de uitwerking daarvan in leeruitkomsten. (Zie hieronder.) Dat geldt ook voor het moeten beschikken over pedagogisch-(vak)didactische kennis en kunde om deze inhoudelijke kennis te vertalen naar (v)mbo-onderwijs.

Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleidingen TBO van Instituut voor Lerarenopleidingen (hierna: IvL) - vooruitlopende op het in landelijk verband gezamenlijk opstellen van leeruitkomsten TBO - de bekwaamheidseisen voor de verschillende onderwijsonderdelen en aspecten van het beroepsbeeld nader hebben uitgewerkt in acht Eenheden van Leeruitkomsten (EvL's) van 30 EC. De opleidingen hebben daarbij aparte leeruitkomsten voor het Vak (de techniek) en aparte leeruitkomsten voor Beroep (docentschap) geformuleerd. Voor de specialisaties TBO & Technologische afstudeerrichtingen zijn specifieke EvL's van 30 EC geformuleerd. In het uitwerken van de leeruitkomsten hebben de opleidingen nauw samengewerkt met de coördinator van het IvL-Assessmentcentrum. Dat acht het auditteam een positief punt met het oog op het valideren van leeruitkomsten van studenten. De coördinator is ook betrokken bij de gesprekken over het holistischer beoordelen van leeruitkomsten. (Zie standaard 3.)

Voor de Ad zijn de eerste vier EvL's van de tweedegraads lerarenopleiding TBO van toepassing. Zoals al in de inleiding is vermeld, betreft de Ad tot nu toe de helft van de tweedegraadslerarenopleiding. Er is (nog) geen aparte, eigenstandige route voor de Ad. Uit de documentatie en de gesprekken tijdens de audit kwam naar voren, dat de aanwas van afgestudeerde onderwijsondersteuners thans erg klein is. Ad-studenten TBO stappen heel vaak in studiejaar 2 al over naar de vierjarige bachelor leraar TBO. Ze hebben dan ervaren dat het studeren hen goed af gaat en dat ze de lerarenopleiding TBO leuk vinden. Zoals al in de inleiding is vermeld, heeft de Hogeschool Rotterdam een positief besluit ontvangen van de NVAO voor een planningsneutrale conversie van de opleidingen Ad Onderwijsondersteuner TBO en Ad Onderwijsondersteuner Gezondheidszorg en Welzijn naar de opleiding Ad Educatief Professionaal Beroepsonderwijs (EPB). Het is de bedoeling van de beide opleidingen dat deze Ad EPB een zelfstandige opleiding wordt. Het auditteam acht dit met het oog op de landelijke ontwikkelingen rondom associate degrees een goede ontwikkeling. Het is belangrijk dat de beide opleidingen onderzoeken waar de huidige vier leeruitkomsten voor een onderwijsondersteuner aanvulling en/of aanscherping behoeven en op basis daarvan vervolgens kritisch kijken naar het aanbod en de toetsing, waaronder de toetsing van het eindniveau: het afstudeerprogramma.

De opleidingen hebben de EvL's vervolgens nader uitgewerkt in leeruitkomsten van 5, 10 of 15 EC op drie verschillende niveaus: oriëntatie, verdieping en visievorming. (Zie daarover verder onder standaard 2.)

Het auditteam heeft kennisgenomen van de huidige leeruitkomsten en vond deze nog behoorlijk specifiek. Het management beaamde dit: de leeruitkomsten mogen nog holistischer. De docenten moeten details durven 'loslaten', aldus het management. Daarover voeren management en docenten regelmatig het gesprek. Jaarlijks kijken de opleidingen naar de EvL's en leeruitkomsten en worden deze verder geijkt op basis van kalibratie, evaluatie en feedback tijdens gezamenlijke professionaliseringssessies in diverse geledingen van docenten en studenten van de deeltijdopleidingen. Ook de coördinator van het IvL-Assessmentcentrum is hierbij betrokken. Tevens halen de opleidingen feedback op bij expertdocenten.

Het auditteam acht het belangrijk dat de opleidingen hun visie op flexibilisering en het werken met leeruitkomsten nog meer uitwerken.

Het auditteam beveelt de opleidingen TBO aan om op landelijk niveau nu ook volgende stappen te zetten door het gezamenlijk formuleren van leeruitkomsten en vervolgens leeruitkomsten voor de specialisaties te laten valideren door het ECPB, zoals dat al is gebeurd voor de leeruitkomsten voor de specialisatie Produceren, Installeren en Energie (PIE).

Het auditteam heeft vernomen dat de opleidingen TBO nog niet zoveel samenwerken met de andere lerarenopleidingen van IvL die participeren in het experiment leeruitkomsten. Het auditteam dat ook de audit bij de deeltijdvarianten van het Cluster Talen in het experiment uitvoerde, beveelt de opleidingen TBO aan dat wel te gaan doen. Het is waardevol om in het experiment met en van elkaar te leren; ook al is er een verschil in focus (taalgericht versus beroepsgericht).

Generieke en vakspecifieke kennisbasis

Het auditteam heeft geconstateerd dat generieke en vakspecifieke kennisbasis – de Body of Knowledge and Skills – die recent is herijkt, leidend is geweest voor het formuleren van de EvL's. De opleidingen hebben de vakinhoudelijke eisen voor de Ad afgeleid van deze kennisbases, toegespitst op de context en de rol van de Ad'er.

De kennisbasis Leraar Technisch Beroepsonderwijs bevat vijf domeinen. Bij elk van de domeinen moet de startbekwame docent Leraar Technisch Beroepsonderwijs in staat zijn de deelnemers te instrueren tot het uitvoeren van de daarbij behorende activiteiten.

De vijf domeinen betreffen:

- Domein 1: Funderende bekwaamheden,
- Domein 2: Gemeenschappelijke beroepsbekwaamheden,
- Domein 3: Specifieke beroepsbekwaamheden,
- Domein 4: Hogere beroepsbekwaamheden, en
- Domein 5: Vakprofilering.

De specifieke beroepsbekwaamheden zijn verder onderverdeeld in
3a) Subdomein 3.1: Beroeps-oriënterende bekwaamheden (vmbo)
3b) Subdomein 3.2: Beroepskwalificerende bekwaamheden (mbo)

Eigen profilering/inkleuring

Het auditteam heeft tijdens de generieke audit geconstateerd dat de tweedegraads lerarenopleidingen (hierna: Lero) sterk inzetten op het opleiden en het behouden van leraren. De Lero wil pedagogisch en didactisch bekwame leraren opleiden die het leren van leerlingen ondersteunen. Het begrip 'leren' staat centraal in de onderwijsvisie van de Lero. Ze wil samen met het werkveld en de studenten leren door o.a. een onderzoekende houding aan te nemen en onderzoekjes te doen naar de effectiviteit van het handelen. (Zie hieronder en standaard 2.) Om ervoor te zorgen dat studenten de opleiding succesvol doorlopen en niet onnodig uitvallen, zet de Lero sterk in op de pedagogische relatie, op studiesucces en op binding met de studenten. Ook besteedt de Lero veel aandacht aan het beheersen van de Nederlandse taal en aan taalgericht lesgeven.

Het auditteam zag de ambities en eigen inkleuring van de Lero ook terug bij de opleidingen TBO. Ze beogen door binding, waarden van verschillen/inclusiviteit en *practice what you preach*, studenten succesvol op te leiden tot startbekwame en onderzoekende leraren voor een voortdurend in verandering zijnde omgeving.

Onderzoek

Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleidingen TBO de studenten stimuleren een onderzoekende houding aan te nemen en de effectiviteit van hun handelen op de werkplek te onderzoeken en daarvan te leren. Het doen van praktijkonderzoek moet een professionele

leerstrategie worden. De opleidingen hebben voor onderzoek een aantal specifieke leeruitkomsten geformuleerd op niveau 3: onderzoek in de school vmbo/mbo.

Internationale dimensie

De studenten van IvL – en dus ook de deeltijdstudenten van de opleiding TBO - maken kennis met de uitdagingen en kansen die een multiculturele stad zoals Rotterdam te bieden heeft. Daarom besteden de opleidingen expliciet aandacht aan het ontwikkelen van interculturele competenties en vaardigheden. In de (online) lessen en tijdens het werkplekleren komen internationale en interculturele aspecten aan de orde. Tevens kunnen studenten stage lopen en/of studeren in het buitenland. (Zie verder standaard 2.)

Contacten/samenwerking werkveld en vakgenoten

Naast de contacten die er Lero-breed zijn met het werkveld en met vakgenoten in het Algemeen Directeurenoverleg Educatieve Faculteiten (ADEF), hebben de docenten TBO over de opzet en inhoud van de opleiding overleg met vakgenoten via o.a. 10voordeleraar en het landelijk overleg met collega-TBO opleidingen. Daarin wisselen de docenten kennis met elkaar uit over ontwikkelingen en de consequenties daarvan voor het onderwijs en de toetsing. Ook participeren de docenten in netwerken gericht op hun vakgebied en in de regioplannen Sterk Techniek Onderwijs.

De opleidingen kennen een eigen werkveldcommissie: een steeds wisselende groep vertegenwoordigers uit het werkveld. Zij hebben veelal zelf een student in de opleiding of zijn vertegenwoordiger van Sterk Techniek Onderwijs. Zo houden de opleidingen zicht op de behoeften van het werkveld en delen werkveld en docenten expertise met elkaar. Tevens voeren ze gesprekken met elkaar over de leeruitkomsten en over flexibele, hybride (maatwerk)trajecten voor de Ad en de bachelor en het tekort aan docenten in het technische onderwijs. De expertdocenten die de opleidingen inzetten voor het verzorgen van de vakspecialisaties geven de opleidingen ook feedback op de leeruitkomsten. Daarnaast proberen de docenten tweemaal per jaar te kalibreren met de werkplekbegeleiders en de studenten over de opleiding, de wederzijdse verwachtingen, wat er beter kan en wat behouden moet blijven. Vaak zijn dit werkplekbegeleiders die zelf recent zijn afgestudeerd. Zij kennen de opleidingen nog goed en kunnen op basis daarvan waardevolle feedback geven over de leeruitkomsten en de opzet en inhoud van de studie.

Daarnaast zorgen de opleidingen ervoor dat onderwerpen als flexibele opleidingen en beroepsgerichtheid op de agenda van de algemene, overkoepelende beroepenveldcommissie van IvL op de agenda staat.

Het auditteam beveelt de opleidingen aan om systematisch(er) interne en externe kalibratiesessies te beleggen waarin de visie op flexibilisering nog verder wordt ontwikkeld.

Weging en Oordeel: voldoet

De opleidingen TBO baseren zich aantoonbaar op de landelijke bekwaamheidseisen en de generieke en vakspecifieke kennisbases en hebben hierover regelmatig contact met vakgenoten en het werkveld. De opleidingen hebben de bekwaamheidseisen in Eenheden van Leeruitkomsten uitgewerkt voor Vak (techniek) en voor Beroep (docentschap). De generieke en vakinhoudelijk kennis vanuit de kennisbasissen is daarin terug te zien. Voor de Ad zijn de eerste vier EvL's van de tweedegraads lerarenopleiding TBO van toepassing. Welke taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden de Ad'er heeft ten opzichte van de tweedegraads leraar TBO is duidelijk uitgewerkt. Het auditteam is evenals het management van oordeel, dat de EvL's nog vrij specifiek zijn en holistischer mogen worden. De visie op flexibilisering mag nog verder ontwikkeld worden. Het auditteam acht het een goede ontwikkeling dat de nieuwe Ad opleiding EPB een zelfstandige opleiding wordt met een eigenstandig afstudeerprogramma. De Lero heeft een duidelijke visie op het onderwijs, die bij de opleidingen TBO vooral is terug te zien in het opleiden van pedagogisch en didactische bekwame leraren en het ontwikkelen van een onderzoekende houding en doen van onderzoek naar de effectiviteit van het eigen handelen en daar weer van leren.

De opleidingen besteden expliciet aandacht aan het ontwikkelen van interculturele competenties en vaardigheden.

Het auditteam is op grond van bovenstaande positieve punten waaronder een duidelijke onderwijsvisie en met in achtneming van het aandachtspunt voor het holistischer formuleren van de EvL's en het verder uitwerken van de visie op flexibilisering, van oordeel dat de deeltijd- en voltijdvariant van de opleidingen TBO 'voldoen' aan deze standaard.

4.2. Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, de onderwijsleeromgeving en de kwaliteit van het docententeam maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde leerresultaten te realiseren.

Toelichting algemeen beoordelingskader NVAO: De beoogde leerresultaten zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma. Hierbij wordt rekening gehouden met de diversiteit van de toegelaten studenten. De docenten zijn zowel inhoudelijk als didactisch voldoende deskundig om de opleiding te verzorgen en geven

begeleiding. De onderwijsleeromgeving bevordert dat studenten op actieve wijze deelnemen aan de vormgeving van het eigen leerproces (*student-centred*).

Indien het onderwijs in een andere taal dan het Nederlands wordt verzorgd, motiveert de opleiding deze keuze. Dit geldt ook indien de opleiding een anderstalige opleidingsnaam hanteert. Docenten beschikken over voldoende beheersing van de taal waarin zij doceren. Voorzieningen worden niet beoordeeld, tenzij deze specifiek voor de betreffende opleiding zijn getroffen.

Aanvullende toelichting voor het experiment leeruitkomsten: De leersituatie en -omgeving zijn passend bij de beoogde leeruitkomsten en bij de behoeften en omstandigheden van (een groep) studenten. De opleiding kan verantwoorden dat de leeractiviteiten en de begeleiding van studenten adequaat zijn om de leeruitkomsten te behalen. De opleiding laat hierbij zien hoe zij rekening houdt met verschillen tussen (groepen) studenten in kennis, ervaring, tijd, loopbaandoelen en omstandigheden.

Docenten (instructeurs, begeleiders e.d.) zijn aantoonbaar competent om studenten te begeleiden, bijvoorbeeld bij de keuze voor en vormgeving van leeractiviteiten.

De student voldoet aan de wettelijke instroomeisen. Uit een intake-assessment kan blijken dat de student de opleiding versneld kan doorlopen. Onvolledige opleidingen bepalen op grond van een toelatingsonderzoek of de student toelaatbaar is en voor welk traject de toegelaten student in aanmerking komt.

De opleiding en de student maken vooraf expliciete, inhoudelijke afspraken over de invulling van het individuele opleidingstraject per eenheid van leeruitkomsten en de begeleiding daarvan door de docent. Daarmee is inzichtelijk hoe de student in staat is de leeruitkomsten te realiseren. Als een praktijkorganisatie betrokken is, leggen opleiding, student en praktijkorganisatie de afspraken vast in een overeenkomst. Een tripartite overeenkomst is verplicht voor duale opleidingen en wenselijk voor deeltijdse opleidingen. Hierin komen onder meer aan de orde: de beschrijving van de inhoud van de leeractiviteiten binnen de eenheid, de aard en frequentie van de begeleiding en de wijze van toetsing en, indien van toepassing, afspraken tussen de opleiding en de praktijkorganisatie over bijscholing van praktijkbegeleiders. De student is mede-eigenaar van het leerproces en daarmee van de invulling van de overeenkomst en afspraken.

De opleiding verantwoordt hoe docenten tot een eenduidige interpretatie van leeruitkomsten komen. De opleiding heeft een gestructureerde praktijk van kwaliteitsborging van opleidingstrajecten van individuele studenten en versterking ervan door tussentijdse evaluatie en verbetering.

Bevindingen

Inhoud en vormgeving programma

Opzet en inhoud van het programma

De opleidingen hebben de acht leeruitkomsten van 30 EC verdeeld over de verschillende 'jaren' en daar overkoepelende thema's aan gekoppeld.

Bacheloropleiding Technisch Beroepsonderwijs/ Ad EPB		Niveau 5	Niveau 6
Profilering Minor (30 EC)	Afstuderen leraar TBO (30 EC, niveau 6)		Bachelor
Onderzoek in de school (30 EC, niveau 6)	Specialisatie TBO & Technologische afstudeerrichting (30 EC, niveau 6)		Bachelor
Leren met en van de doelgroep (30 EC, niveau 5)	Duurzaamheid in de technologie (30 EC, niveau 5)	Associate degree	
Oriëntatie op het onderwijs (30 EC, niveau 5)	Oriëntatie op technische beroepen (30 EC, niveau 5)	Associate degree	

Overzicht van eenheden van leeruitkomsten van 30 EC voor de bachelor en Ad-opleiding TBO²

Voorts hebben de opleidingen de EvL's nader uitgewerkt in leeruitkomsten van 5, 10 of 15 EC op drie verschillende niveaus: oriëntatie, verdieping en visievorming. Aan de hand van deze leeruitkomsten hebben de opleidingen het onderwijs opnieuw vormgegeven. Voor de ontwikkeling van verschillende mogelijke studieroutes hebben de opleidingen gebruik gemaakt van zogenoemde persona's³ om zo de doelgroepen te definiëren.

Zoals al onder standaard 1 is beschreven, hebben de opleidingen er voor gekozen om de EvL's voor vak (techniek) en beroep (docentschap) te scheiden. Daarmee maken ze het voor studenten mogelijk om passend bij hun eigen achtergrond, kennis en vaardigheden door de studie te navigeren en de beoogde leeruitkomsten te ontwikkelen. Daar waar relevant kunnen zij verzoeken om vrijstellingen en/of validatie van leeruitkomsten. Doordat de opleidingen op de donderdagavond de eenheden over onderwijs aanbieden en op de dinsdagmiddag/avond de onderdelen vanuit de technische kennisbases, heeft een student de keuze te starten met een onderwijskundig blok of een technisch blok. De student kan nominaal (2 of 4 jaar) studeren, maar ook versnellen door wekelijks de lessen over beide eenheden te volgen of juist vertragen door slechts op een van de avonden te komen. De flexibiliteit die dit rooster biedt, acht het auditteam passend bij het flexibele aanbod voor (deeltijd)studenten: het doet recht aan leerstijl, persoonlijke situatie en leertempo.

Op de vraag van het auditteam hoe de opleidingen zorgen voor samenhang tussen vak en beroep, antwoordden de docenten, dat de opleidingen de lessen (vak)didactiek en pedagogiek (het onderwijsdeel) in de eerste twee studiejaar gescheiden aanbieden van het vakdeel. Vanaf het derde 'studiejaar', waarin de student kiest voor een van de vakspecialisaties⁴, wordt vakdidactiek in de lessen geïntegreerd. De studenten die het auditteam sprak, waren tevreden over het aanbod, maar noemden en roemden vooral de lessen pedagogiek en de goede voorbeelden die zij daarin van de betreffende docent kregen. Het auditteam benadrukt het belang van het (ook) expliciet aanbieden van vakdidactiek, met name in de vakspecialisaties.

² rood = beroepsvoorbereidende deel, generieke Kennisbasis, bekwaamheidsdomeinen professioneel handelen, didactisch handelen en pedagogisch handelen.

blauw = kennisbases TBO, waarbij in opbouw naar jaar 3 de basis van kennis en vaardigheden van de specialisaties worden aangeboden en in jaar 3 de volledige specialisaties

³ voorbeelden van persona's: de havist (man) die kiest voor leraar bouwtechniek, de TU'er (vrouw) die kiest voor leraar PIE, de HTS'er (man) die kiest voor leraar bouwkunde, de mbo'er (man) die kiest voor leraar installatietechniek, de afgestudeerde aan de Academie voor Bouwkunst (vrouw) die kiest voor leraar bouwkunde, de afgestudeerde aan de pabo (man) die kiest voor leraar Bouwen, Wonen en Interieur

⁴ zie voor alle vakspecialisaties die de opleidingen aanbieden (7 voor het mbo en 7 voor het vmbo), de inleiding van dit rapport.

Voor deze specialisaties trekt de opleiding TBO vaak gastdocenten uit het werkveld aan. (Zie hierover ook verderop.) Het is belangrijk dat het management niet alleen de overdracht van de vakinhoud maar daarbij ook de kwaliteit van het vakdidactisch opleiden borgt.

Daar waar dat mogelijk is, hebben de opleidingen een concentrische opbouw gecreëerd. Dat maakt het mogelijk voor studenten met een al goed gevulde rugzak, om via vrijstellingen en/of validatie van leeruitkomsten direct hoger in te stappen. Ook kunnen studenten ervoor kiezen om een toets direct op een hoger niveau af te ronden, bijvoorbeeld voor werkplekleren, en daarmee de onderliggende niveaus ook te bewijzen. (Zie standaard 3.)

Associate degree opleiding

De huidige Ad-opleiding Onderwijsondersteuner TBO beslaat de eerste twee jaren van de bacheloropleiding/de tweedegraads lerarenopleiding TBO. Zoals al eerder is vermeld, is er toestemming van de NVAO voor een planningsneutrale conversie van de opleidingen Ad Onderwijsondersteuner TBO en Ad Onderwijsondersteuner Gezondheidszorg en Welzijn naar de opleiding Ad EPB. De opleidingen melden dat de inhoud van het curriculum onder de nieuwe naam grotendeels gelijk blijft aan de huidige curricula. Het beroepsdeel (onderwijs) krijgt eenzelfde invulling. De start voor de Ad EPB is voorzien in september 2022.

De hogeschool verwacht dat er met de komst van de Ad EPB er mogelijk meer studenten komen die willen afstuderen als onderwijsondersteuner. Zoals al bij standaard 1 is beschreven acht het auditteam het essentieel dat deze Ad EPB ook echt een zelfstandige opleiding wordt met waar van toepassing een eigen aanbod.

Intake, onderwijsovereenkomst en persoonlijke leerroute

Het auditteam heeft kennisgenomen van de intakeprocedure en acht deze duidelijk. Samen met de student stelt de Studieloopbaancoach (SLC'er) een onderwijsovereenkomst en een studieroute op. Het auditteam vernam daarvan verschillende voorbeelden, zoals i) een student die een of meerdere leeruitkomsten laat valideren door middel van een portfolio met bewijzen en een criterium gericht interview en die daarna het onderwijs volgt dat hij nog nodig heeft om de overige leeruitkomsten te ontwikkelen, ii) een student die aanschuift bij het onderwijs en daarna de leeruitkomsten op een zelf verkozen manier leerwegaafhankelijk bewijst, iii) een student die al het onderwijs volgt en afrondt met de bijbehorende toetsen. Het auditteam dat ook de visitatie uitvoerde bij de deeltijdvariant van het Cluster Talen in het experiment leeruitkomsten adviseert de opleidingen over de inrichting van de verschillende routes ook te rade te gaan bij het Cluster Talen die werken met drie blends. Zoals al in de inleiding is vermeld, is de instroom in de voltijdvariant heel klein. De voltijdstudenten volgen samen met de deeltijdstudenten het aanbod op basis van de leeruitkomsten.

Alle studenten krijgen gedurende hun studie begeleiding van een SLC'er die hen waar nodig/gewenst begeleidt bij het maken van de trajectkeuzes en het aanleveren van bewijzen. De SLC'er begeleidt en beoordeelt de studenten ook bij het werkplekleren. (Zie verderop)

Uit evaluaties onder studenten is gebleken, dat het bij de eerste lichten studenten in de eerste maanden van de studie nog niet voor iedereen zo helder was hoe het systeem met het bewijzen van leeruitkomsten precies werkte. De opleidingen melden dat zij voornemens zijn via meer voorlichtingsbijeenkomsten aankomende studenten meer handvatten te geven om de leeruitkomsten en de bedoeling van het bewijzen van leeruitkomsten te begrijpen; ook al voor de poort, zodat aankomende studenten direct kunnen starten met hun eigen leerroute. Tijdens de audit gaf het management aan, dat de docenten tijdens het intakegesprek al proberen duidelijk te maken wat er mogelijk is. Ook in workshops en gesprekken met de SLC'er wordt hier aandacht aan besteed.

In de huidige praktijk blijkt dat een groot deel van de studenten (nog) kiest voor een start volgens de zogenoemde 'koninklijke route', omdat er veel informatie op hen afkomt. De

opleidingen adviseren de studenten ook eerst maar een half jaar het aanbod te volgen. Na verloop van tijd zien de studenten meer mogelijkheden voor een meer persoonlijke leerroute. Het auditteam acht het belangrijk dat de docenten blijven investeren in een goede intake waarin zij het beeld van de mogelijkheden voor de studenten al scherp(er) neerzetten. Het auditteam adviseert de opleidingen hierover ook het Cluster Talen te raadplegen, waar het auditteam een uitgebreide en zorgvuldige procedure aantrof.

Beroepsgerichtheid/werkplekleren

Het auditteam heeft geconstateerd, dat het werkplekleren een centrale positie inneemt in de opleidingen. Hier komt alles samen: de student past de verworven kennis en vaardigheden in de praktijk toe en toont aan dat hij de leeruitkomsten beheerst.

Het werkplekleren kent een volgorde van 'leren contact maken met een leerling/de klas' tot aan het op metaniveau 'proactief op de groepsdynamica inspelen'. De rol die de student als leraar vervult ontwikkelt zich van het (leren) 'opstellen van doelen voor een les' tot aan het (leren) 'schrijven van een volledig onderwijsprogramma'.

Uit de documentatie en de gesprekken tijdens de audit is gebleken dat veel studenten al bij aanvang van de studie werkzaam zijn in het onderwijs of een hybride baan hebben in bijvoorbeeld een bedrijf en op een (v)mbo school. De enkele voltijdstudent die kiest voor de tweedegraads lerarenopleiding TBO krijgt indien gewenst/nodig de gelegenheid meer/extra stage te lopen om de beoogde leeruitkomsten op de (v)mbo school te kunnen ontwikkelen. De opleidingen TBO werken niet samen binnen de 14 opleidingsscholen, zoals dat wel gebeurt binnen de voltijd- en deeltijdvarianten van de andere tweedegraadslerarenopleidingen van IvL. Het auditteam heeft geconstateerd dat de begeleiding op de werkplek adequaat is. De opleidingen verwachten van de studenten dat zij op de werkplek een werkplekbegeleider hebben. Afhankelijk van de onderwijservaring die de studenten hebben, mag dat ook een collega-docent of teamleider/directeur van de school zijn, die af en toe 'meekijkt' en de student feedback geeft. Dat acht het auditteam een passende maatwerkafpraak.

Vanuit de opleidingen krijgen de studenten begeleiding van hun SLC'er, die hen ook beoordeelt. De studenten krijgen de mogelijkheid om jaarlijks hun portfolio voor te leggen aan de SLC'er die daarop feedback geeft. Zo krijgt de student een beeld van zijn persoonlijke groei en weet hij op welke punten hij zich nog verder kan ontwikkelen. De studenten zijn er vrij in om dat minder vaak te doen. Zo koos een van de studenten die het auditteam sprak ervoor om dat alleen aan het einde van zijn studie een keer te doen, daar hij al vijftien jaar voor de klas staat. Uit de gesprekken tijdens de audit met vertegenwoordigers vanuit het werkveld – directeurs/teamleiders van (v)mbo scholen – en alumni blijkt een grote tevredenheid over de praktijkgerichtheid. Ook over de flexibiliteit die de opleidingen thans bieden en de mogelijkheden voor verkorting voor al ervaren docenten op het terrein van onderwijs (beroep) en/of (vak), waren zij zeer te spreken.

Onderzoek

Zoals al onder standaard 1 is beschreven, zag het auditteam de aandacht voor onderzoek duidelijk terug in de EvL's. De opleidingen willen dat studenten al gedurende hun studie een onderzoekende houding aannemen en de effectiviteit van hun handelen op de werkplek onderzoeken en daarvan leren. De opleidingen vinden het belangrijk om studenten te leren reflectieve practitioners te zijn die niet schromen hun onderwijspraktijk voortdurend te beschouwen en eventuele verbeteringen door te zetten.

Aan het einde van de studie zetten de bachelorstudenten een praktijkonderzoek op dat zij aansluitend uitvoeren/testen in de praktijk. De opleidingen bieden de studenten daarvoor verschillende instrumenten aan, waaronder het stap voor stap werken aan de hand van de CIMO⁵-logica. (Zie verder standaard 3 bij de paragraaf 'afstuderen'.)

---

⁵ CIMO staat voor: Context – Interventie – Mechanisme - Outcome

Internationale en interculturele component

Het auditteam heeft geconstateerd dat de opleidingen TBO op verschillende manieren aandacht besteden aan internationale en interculturele aspecten.

De opleidingen stimuleren studenten internationale ervaringen op te doen en waar mogelijk een periode in het buitenland te gaan studeren of stage te lopen of mee te gaan op een studiereis naar het buitenland.

Maar de opleidingen richten zich ook op internationalisation@home. De opleidingen integreren internationale en interculturele aspecten in hun onderwijs. Ook biedt IvL een minor 'Lesgeven in de grote stad' aan waarin de studenten veel kunnen leren over multiculturaliteit en diversiteit. Veel studenten gaan lesgeven of geven al les in de grote, multiculturele stad en/of op een school waar diversiteit gemeengoed is.

De opleidingen stellen wel dat internationalisering moet passen in het programma en de leerbehoeften van de studenten. Dat uitgangspunt acht het auditteam terecht.

Onderwijs in coronatijd

Uit de documentatie en de gesprekken tijdens de audit is gebleken dat de opleidingen het onderwijs binnen twee weken hadden omgezet naar online aanbod. PowerPoints werden ingesproken, colleges werden digitaal maar interactief gegeven en van sommige leeruitkomsten werd de uitwerking aangepast, zodat studenten toch konden doorstuderen, zonder dat er werd ingeboet op de kwaliteit van de leeruitkomsten. Ook studenten – met name de studenten van de richtingen ICT en MVI – dachten met de docenten mee en gaven feedback op het gegeven online aanbod. De docenten en studenten die het auditteam sprak, zagen ook een meerwaarde van bovengenoemde gerezen situatie. Contacten met studenten en coaching verliepen via *MSTeams* veel gemakkelijker en efficiënter, omdat studenten niet meer speciaal naar de hogeschool hoefden af te reizen. Met name studenten die ver(der) weg woonden van Rotterdam, waren hierover te spreken. Ook is de veelheid aan online materiaal vergroot. Dit zorgt ervoor dat studenten zaken terug kunnen kijken en/of kunnen herhalen. Tevens is er een grote(re) variatie gekomen aan didactische werkvormen. De studenten die zelf ook online lessen moesten gaan verzorgen op hun werkplek trokken in deze tijd samen met de docenten op. De studenten die het auditteam sprak en de vertegenwoordigers vanuit het werkveld zien deze ontwikkelingen ook als meerwaarde voor het (toekomstige) onderwijsaanbod en spraken de wens uit dat de opleidingen dit aanbod/ de wijze van kunnen studeren 'erin' houden voor die studenten die dat wensen. Studenten – leraren in opleiding – die bijvoorbeeld in Terneuzen, Edam of Leeuwarden wonen en werken, krijgen hiermee veel meer ruimte (en tijd) om eigen keuzes te maken voor hun studieroute.

Personeel

Uit de documentatie en uit de gesprekken blijkt dat de opleidingen TBO worden verzorgd door een enthousiast team vakinhoudelijk deskundige en zeer bij de studenten betrokken docenten. De studenten zijn zeer tevreden over de kwaliteit van de docenten en over hun benaderbaarheid en bereikbaarheid; ook in de avonduren. De docenten denken ook goed met hen mee, aldus de studenten.

Een kleine kern van vijf docenten die 0,5 fte of meer werken zorgt, voor de dagelijkse organisatie en begeleiding van de studenten. De vaste docenten die zelf ook veel ervaring hebben in het v(mbo)-onderwijs verzorgen de uitstroomprofielen/vakspecialisaties in samenwerking met docenten die de opleidingen vanuit het werkveld aantrekken. Voorbeelden hiervan zijn de samenwerking met het Scheepvaart en Transportcollege in de verzorging van de vmbo-profielen Maritiem en Techniek, de samenwerking met Rotterdam Academie in de verzorging van MVI, de samenwerking met docent Techniek College in de verzorging van Automotive en de samenwerking met het Instituut voor de Gebouwde Omgeving in de verzorging van Bouwkunde. De docenten/experts die deze lessen verzorgen zijn als gastdocent of tijdelijk docent door de opleidingen TBO ingehuurd. Het auditteam acht dit een adequate oplossing voor het kunnen/willen aanbieden van het grote aantal verschillende vakspecialisaties. Tevens zorgt deze werkwijze ervoor dat de studenten kennis kunnen maken

met actuele innovaties en vervolgens up-to-date de leerlingen op de eigen werkplek/school kunnen begeleiden.

Met hun onderwijservaring vervullen alle docenten een voorbeeldfunctie voor de studenten en passen zij het principe *'teach as you preach'* bewust toe.

Het inhuren van experts met de meest actuele knowhow uit de praktijk blijkt zeer waardevol voor de studenten. Het kost de opleidingen wel tijd en energie om deze experts aan TBO verbonden te houden. Het auditteam ziet dat evenals de opleidingen als een bedreiging. Uit de werkbelevingsonderzoeken 2020 en 2021 is echter gebleken, dat de docenten tevreden zijn over hun werk en graag bij TBO werken.

De meeste (gast)docenten hebben een hbo- of wo-master en/of meerdere tweede en eerste graads lesbevoegdheden.

Er is veel aandacht voor professionalisering. Toen in 2018 bekend werd dat de opleidingen TBO mee zouden doen in het experiment leeruitkomsten, hebben de docenten zich gezamenlijk geprofessionaliseerd in het formuleren en (gaan) werken met leeruitkomsten en leerwegaafhankelijke toetsing. Dit deden zij samen met docenten van andere opleidingen van Hogeschool Rotterdam die meedoen aan de pilot. Nu professionaliseren de docenten zich met elkaar op het doorontwikkelen van de leeruitkomsten en het valideren. Daarnaast ligt de focus op coaching van studenten en het (leren) geven van feedback.

Voorts streven de opleidingen er naar dat alle vaste docenten gekwalificeerd zijn voor Basis Kwalificatie Examinering (BKE). Tot nu toe behaalden drie vaste docenten hun BKE.

Het auditteam heeft geconstateerd dat IvL alle nieuwe docenten een stevig driejarig scholingsprogramma – een inductietraject – aanbiedt waarvoor de docenten een dag in de week zijn vrijgeroosterd. Daarin zijn o.a. de BKE en een assessorentraining opgenomen en komen onderwerpen als taalgericht lesgeven aan de orde en een basistraining coachen waaronder didactisch coachen.

Naast bovengenoemde scholing houden alle docenten TBO hun praktijkkennis en vakkennis op peil door hun rol als stagebegeleider, door het lezen van vakliteratuur en het zich eigen maken van innovaties en door participatie in externe netwerken. (Zie daarover standaard 1.)

Voorzieningen

Op de locatie Museumpark beschikken de opleidingen over voldoende leslokalen. Voor het vaardigheidsonderwijs wijken de opleidingen uit naar meerdere locaties. Voorbeelden hiervan zijn het Lentiz Life College in Schiedam voor de afstudeerrichting PIE en het volgen van het vak technische verbreding door eerstejaars studenten en de verschillende locaties van Bouwmensen in de regio Rotterdam/Zuid Holland voor vaardigheidslessen van bouw en BWI.

De opleidingen maken gebruik van de digitale leeromgeving CumLaude voor de handleidingen en het inleveren van gemaakt werk. Ook MS Teams neemt sinds het begin van de coronamaatregelen een grote plaats in als communicatieplatform en omgeving waar handleidingen worden geplaatst. Beide platforms functioneren naar tevredenheid van docenten en studenten. Osiris neemt nog steeds de plaats in als omgeving voor het bijhouden van studievoortgang en inzage in deze studievoortgang. De hogeschool was ten tijde van de audit bezig met een aanbesteding voor een nieuwe elektronische leeromgeving.

Het auditteam vernam tijdens de audit ook dat de opleidingen recent een lokaal 'Learn anyway' hebben ingericht, vanwaaruit de opleidingen na de herfstvakantie de online lessen gaan verzorgen. Dat is zeker met het oog op het flexibel (online) de studie kunnen volgen een grote aanwinst. Het werkveld – de schoolbestudeerders die het auditteam sprak - toonde zich daarover voor hun eigen leraren in opleiding bij de Lero ook zeer enthousiast.

Weging en Oordeel: voldoet

Het auditteam is van oordeel, dat de opleidingen TBO worden verzorgd door enthousiaste, vakinhoudelijk deskundige en zeer bij de studenten betrokken docenten. Het inhuren van experts vanuit het werkveld voor het verzorgen van de vakspecialisaties is een sterk punt.

De studenten zijn zeer tevreden over de kwaliteit van de docenten en over hun benaderbaarheid en bereikbaarheid; ook in de avonduren.

Door te werken met gescheiden EvL's voor Vak en Beroep en door het aanbieden van lessen op twee verschillende avonden, zorgen de opleidingen ervoor dat studenten passend bij hun eigen achtergrond, leerstijl en leertempo flexibel door hun studie kunnen gaan en de beoogde leeruitkomsten kunnen ontwikkelen. Door een concentrische opbouw kunnen studenten waar dat van toepassing is, direct op een hoger niveau instappen en leeruitkomsten bewijzen.

De opleidingen zorgen voor een duidelijke intakeprocedure en leggen met elke student de leerroute vast in een onderwijsovereenkomst. Het is belangrijk dat de docenten blijven investeren in een goede intake.

De opleidingen besteden aan de hand van de leeruitkomsten voldoende aandacht aan het ontwikkelen van het onderzoekend vermogen van de studenten.

Het werkplekleren heeft een centrale positie in de opleidingen. Hier komt alles samen. De begeleiding op de werkplek is adequaat.

De opleidingen zorgen er op verschillende manieren voor dat de studenten hun internationale en interculturele competenties kunnen ontwikkelen.

De huisvesting, de materiële voorzieningen – waaronder de digitale leeromgeving CumLaude en MS Teams - en de informatievoorziening zijn op orde en werken ondersteunend aan de studie. Het nieuwe lokaal 'Learn anyway' is zeker met het oog op het flexibel (online) de studie kunnen volgen een grote aanwinst.

Gelet op het flexibele aanbod dat de opleidingen al bieden om de leeruitkomsten te ontwikkelen en het deskundige docententeam, komt het auditteam tot het oordeel 'voldoet' voor standaard 2 voor de deeltijd- en voltijdvariant van de tweedegraadslerarenopleiding TBO en de deeltijdvariant van de Ad Onderwijsondersteuner TBO.

4.3. Toetsing

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Toelichting algemeen beoordelingskader NVAO: De beoordeling is valide, betrouwbaar en voldoende onafhankelijk. De eisen zijn helder voor de studenten. De kwaliteit van de tentaminering en examinering wordt voldoende gewaarborgd en voldoet aan de wettelijke deugdelijkheidsvereisten. De toetsen ondersteunen het eigen leerproces van de student.

Aanvullende toelichting voor het experiment leeruitkomsten: De opleiding hanteert een passende vorm van toetsing van de leeruitkomsten. De gehanteerde methoden en instrumenten zijn geschikt voor leerwegaafhankelijk toetsen en beoordelen. De opleiding hanteert een heldere procedure voor toetsing, waarop de examinatoren zijn voorbereid. De examencommissie heeft daarbij een uitgesproken, proactieve rol. Zij hanteert een adequate methode om te borgen dat leeruitkomsten door individuele studenten worden gerealiseerd en dat examinatoren voldoen aan de vereiste kwalificaties om de leeruitkomsten op een eenduidige wijze te toetsen en beoordelen.

Bij deze standaard 3 komen ook bevindingen aan de orde uit de generieke audit bij de Lero die op 12 oktober 2021 plaatsvond. Zo is het toetsbeleid van IvL, de visie van de Lero op het toetsen en beoordelen, het functioneren van de examencommissie en de toetscommissies en de wijze waarop het afstuderen plaatsvindt in het vierde studiejaar, tevens van toepassing voor de opleidingen Technisch Beroepsonderwijs in het experiment leeruitkomsten.

Bevindingen

De tweedegraads lerarenopleiding TBO en de Ad onderwijsondersteuner TBO baseren zich voor het toetsen en beoordelen op het IvL Toetskader. De opleidingen hebben de uitgangspunten in hun gezamenlijk toetsplan 'Lerarenopleiding Technisch Beroepsonderwijs bachelor en associate degree' en toetsprogramma geconcretiseerd. In dit plan hebben de opleidingen duidelijk beschreven wat de doelstellingen en de specifieke uitgangspunten zijn van hun toetsprogramma.

Zoals al bij de standaarden 1 en 2 is beschreven, hebben de opleidingen de 240 EC verdeeld over acht eenheden van leren (EvL) van 30 EC. Die EvL's hebben zij verder uitgewerkt in leeruitkomsten van 5, 10 of 15 EC op drie verschillende niveaus.

De opleidingen maken gebruik van een mix van toetsinstrumenten, waarmee ze ervoor zorgen dat de studenten op verschillende manieren en op verschillende niveaus aantonen dat ze de beoogde leeruitkomsten beheersen. De opleidingen toetsen o.a. aan de hand van opdrachten, verslagen, schriftelijk tentamens, portfolio en assessments.

Studenten die al veel bagage in hun rugzak meenemen naar de opleidingen krijgen de mogelijkheid om een toets direct op een hoger niveau af te leggen. Door de concentrische opbouw van de studie en de leeruitkomsten is dat mogelijk. Een student met onderwijservaring kan bijvoorbeeld direct de toets behorend bij werkplekleren 3 of 4 afleggen, waarmee hij ook bewijst dat hij werkplekleren 1, 2 en waar van toepassing 3 beheerst.

Tijdens de audit is met de docenten ook gesproken over het nog willen afdoetsen van allerlei kleinere kenniscomponenten voor bijvoorbeeld Natuurkunde of Wiskunde zoals dat in het verleden gewend waren. Met elkaar hebben de docenten nu afgesproken dat deze kenniscomponenten wel formatief geëvalueerd (kunnen) worden, zodat de docenten en studenten scherp krijgen of de beheersing van de beoogde kennis al voldoende aanwezig is. Dat acht het auditteam een adequate volgende stap die past bij het flexibel en gepersonaliseerd leren. Feedback en feedforward van docenten en peerstudenten spelen nu een belangrijke rol.

Studenten kunnen ook zelf met voorstellen komen voor het leerwegaafhankelijk aantonen van leeruitkomsten. Het auditteam hoorde daarvan een aantal aansprekende voorbeelden, zoals het

inleveren van een PowerPoint in plaats van een portfolio voor de stage, het inrichten van een website in plaats van een portfolio, het opstellen van een eigen profileringsplan om leeruitkomsten te bewijzen in plaats van het moeten volgen van een minor, het aanleveren en berekenen van een zelf ontwikkeld eindexamen voor Natuurkunde als bewijs dat de student voldoende vakinhoudelijk diepte heeft in plaats van het moeten volgen van de lessen Natuurkunde of het maken van een film over het afstudeeronderzoek in plaats van het schrijven van een onderzoeksverslag. De studenten die het auditteam hierover sprak, waren zeer te spreken over de flexibiliteit van de docenten en de wijze waarop zij meedachten over (de eisen aan) alternatieve bewijzen.

Ook krijgen de studenten al bij de start van de opleiding de mogelijkheid om aan de hand bij bewijsstukken leeruitkomsten te laten valideren.

Validiteit, betrouwbaarheid, inzichtelijkheid

De opleidingen zorgen er op verschillende manieren voor dat de toetsen valide, betrouwbaar en transparant zijn, conform de afspraken in het IvL-toetskader. Dit gebeurt onder andere op de volgende manier:

- de opleidingen zorgen ervoor dat studenten weten wanneer, waarop en hoe ze worden getoetst en heeft dat in de digitale leeromgeving CumLaude vastgelegd: zo kunnen ze zich goed voorbereiden;
- de docenten komen samen voor kalibratie. Het eindniveau wordt met regelmaat intern (middels collegiale kalibratie o.a. binnen het cluster Exact en via de examencommissie) en extern (met andere hogescholen en experts) gevalideerd.
- om het jaar vindt er een externe validatie plaats van de afstudeerwerken door docenten van andere technische lerarenopleidingen en het werkveld;
- de opleidingen betrekken het werkveld bij de criteriumgerichte interviews over het werkplekleren;
- alle zittende docenten hebben een assessmenttraining gevolgd of zijn daarmee bezig en zijn/worden gecertificeerd assessor. Certificering vindt plaats door het IvL-Assessmentcentrum;
- de docenten zijn in het bezit van hun BKE of zullen die conform afspraak uiterlijk 2022 behalen. Tevens is het streven van IvL dat er minstens één docent in elk team SKE is gecertificeerd;
- de examencommissie en toetscommissies bewaken de kwaliteit van het toetsen en beoordelen. (Zie verder de paragraaf 'examencommissie en toetscommissies'.)

Het auditteam heeft ook zelf naar een steekproef van toetsen gekeken en acht de nieuwe leerwegaafhankelijke toetsen die de opleidingen hebben gemaakt in het kader van het experiment leeruitkomsten relevant en passend bij de leeruitkomsten.

Toetsen in coronatijd

Uit de documentatie en de gesprekken tijdens de audit is gebleken dat alle toetsen in de coronatijd zijn doorgegaan. Sommige toetsen zijn aangepast. De opleidingen hebben de kwaliteit steeds geborgd door intensieve samenwerking tussen de module-eigenaren, de leidinggevenden, de toetscommissie en de examencommissie.

Examencommissie en toetscommissie

De opleidingen van de Lero hebben een IvL-brede examencommissie met afgevaardigden vanuit de verschillende lerarenopleidingen. Daarnaast is er vanuit de Lero een toetscommissie per cluster en een toetscommissie 'Breed en bijzonder'. Laatstgenoemde commissie gaat over alle generieke zaken zoals keuzevakken, minoren, zij-instroom en de eindassessments. De opleidingen TBO hebben een afgevaardigde in de toetscommissie Exact.

Het auditteam heeft geconstateerd dat de examencommissie en de toetscommissies een centrale rol spelen bij de borging van het eindniveau en acht hen taakvolwassen. De

commissies staan aantoonbaar boven de stof en borgen de kwaliteit van het toetsen en beoordelen – de PDCA-cyclus – nauwgezet.

De examencommissie is nauw betrokken (geweest) bij het sinds 2019 ingezette nieuwe afstuderen – afstuderen startbekwaam en afstuderen vakdidactisch onderzoek – op basis van de leerresultaten (LERs) voor de reguliere opleidingen/leeruitkomsten voor de opleidingen in het experiment leeruitkomsten.

De examencommissie heeft de toetscommissie gemandateerd om steekproefsgewijs de toetsing op eindniveau te beoordelen. Ieder jaar beoordelen de leden van de toetscommissies een aantal afstudeerwerken en ook het eindassessment. Ook de examencommissie screent eindwerken. De vraag van het auditteam aan de examencommissie of zij al meer tevreden is over het eindniveau in het nieuwe afstuderen vakdidactisch onderzoek vond de commissie enigszins ingewikkeld. Ze bleek toch vooral procedureel naar deze eindwerken te hebben gekeken. Gezien de aanzienlijke veranderingen is het belangrijk dat de examencommissie het nieuwe afstuderen monitort c.q. monitort of de studenten in de eindwerken de beoogde leeruitkomsten daadwerkelijk aantonen.

Uit bovenstaande blijkt dat de examencommissie in de coronatijd nauw betrokken was bij het toetsen en beoordelen en alternatieven die er zijn gezocht en geboden.

Ten tijde van de audit is o.a. ook gesproken over de aspecten 'borgen' en 'zorgen'. Leden van de toetscommissies koppelen hun bevindingen terug naar de vakgroepen op basis van hun waarnemingen, maar worden vervolgens regelmatig gevraagd om mee te denken over het verbeteren van toetsen. De examencommissie is voorstander van het oprichten van een toetsexpertcommissie met BKE'ers en SKE'ers die zich met deze 'zorgtaak' gaan bezig houden. Ook het auditteam acht de intentie van de examencommissie om het 'zorgen' en 'borgen' meer te scheiden, belangrijk.

Daarnaast verwacht de examencommissie een verbetering in de expertise van de docenten wanneer zij allen uiterlijk in 2022 hun BKE hebben behaald. Het auditteam acht dit twee belangrijke ontwikkelingen.

Het auditteam heeft geconstateerd dat de examencommissie en de toetscommissie van het cluster Exact nauw betrokken zijn bij het leerwegaafhankelijk toetsen en beoordelen van de deeltijdstudenten Technisch Beroepsonderwijs. De toetscommissie screent de toetsen op kwaliteit en uitvoerbaarheid en op het verband tussen de leeruitkomsten, de toetsvorm en de rubrics.

Daarnaast heeft de examencommissie in overleg met het management van IvL het Vrijstellingsreglement 'Experiment Leeruitkomsten lerarenopleiding Technisch Beroepsonderwijs Talen' IvL 2021-2022 vastgesteld.

Afstuderen tweedegraads leraar Technisch Beroepsonderwijs

De ijkpunten van de tweedegraads lerarenopleidingen van IvL om het gerealiseerde niveau van de studenten vast te stellen, zijn voor alle opleidingen (voltijd en deeltijd) gelijk. Dat geldt thans ook nog voor de deeltijd- en voltijdstudenten van de tweedegraads lerarenopleiding TBO in het experiment leeruitkomsten. De ijkpunten bestaan uit i) het afstuderen startbekwaam, ii) het vakdidactisch onderzoek. Alleen op het ijkpunt van de Landelijk Kennisbasistoets (LKT) is er een verschil tussen TBO en de andere tweedegraads lerarenopleidingen, daar TBO geen LKT kent. In de plaats daarvan hebben alle tweedegraads lerarenopleidingen TBO met elkaar afgesproken jaarlijks een peerreview te houden. De docenten van de opleiding lieten weten dat zij in april 2021 met TBO Windesheim en TBO Fontys naar een aantal van elkaars modules en bijbehorende leeruitkomsten hadden gekeken en naar de daarin verwerkte vakspecifieke kennisbasis.

In het afstuderen startbekwaam toetst de opleiding TBO alle leeruitkomsten, met uitzondering van de leeruitkomsten die toezien op professioneel handelen die in het vakdidactisch afstudeeronderzoek worden afgetoetst. Het afstuderen startbekwaam is clusteroverstijgend

vormgegeven. Het vakdidactisch afstudeeronderzoek wordt per cluster/ opleiding vormgegeven.

- i) Het afstuderen startbekwaam bestaat uit drie onderdelen: a) de assessmentles, b) portfolio afstuderen startbekwaam en c) een criterium gericht interview (cgi). Tijdens de assessmentles toont de student aan dat hij op eindniveau les kan geven in het vak waarvoor hij wordt opgeleid. Het portfolio wordt bestudeerd en het cgi wordt afgenomen door twee assessoren. Minimaal één van beide is onafhankelijk en één van beide heeft bij voorkeur een vergelijkbare vakachtergrond als de student. Het auditteam heeft geconstateerd dat de Lero zich bij het toetsen van het niveau startbekwaam op basis van de LERs/leeruitkomsten steeds meer richting holistisch toetsen beweegt. Zo is er geen sprake (meer) van lijsten met indicatoren bij de LERs/leeruitkomsten en is er voor de assessmentles een observeerbare uitsnede van de LERs/leeruitkomsten gemaakt. Wel heeft de Lero een begrippenlijst bij de LERs/leeruitkomsten opgesteld. Ook krijgen de studenten meer ruimte om eigen keuzes te maken hoe ze de LERs/leeruitkomsten aantonen. Dat is een sterk punt. Dit biedt de studenten de ruimte om een eigen inkleuring te geven aan hun leraarschap. De Lero wil nog meer holistisch gaan beoordelen door de verschillende beoordelingsmomenten en -producten, zoals de assessmentles en het portfolio, op een holistische manier terug te laten komen in het cgi. Tijdens dit cgi brengen de beoordelaars de LERs/leeruitkomsten met elkaar in verband zodat er een totaalbeeld ontstaat van de prestaties van de student.
- ii) vakdidactisch onderzoek: Voor het vakdidactisch onderzoek kan de student kiezen uit twee varianten: 'Worldcafé' en 'Double Loop'. Daarnaast zijn er twee tijdspaden: versneld (twee onderwijsperiodes) of regulier (drie onderwijsperiodes). De opleidingsteams delen de studenten in op tempo. In de Worldcafé-variant kiest en verheldert de student zelf een eigen vakdidactisch praktijkvraagstuk; een vraagstuk waar hij zelf en/of zijn vakgroep tegenaan loopt. Dit doet de hij samen met zijn leerlingen (en eventueel collega's) op de school. Op basis van de analyse van het vraagstuk maakt de student een prototype, voert dit uit, verzamelt gegevens over de werking, en reflecteert op de opbrengsten van de nieuwe aanpak. In de 'Double-loop'-variant maakt de student een keuze uit een aanbod van artikelen, waarin een aanpak voor een bepaald vakdidactisch praktijkvraagstuk wordt besproken. Deze aanpak vertaalt de student naar zijn eigen onderwijscontext. Vervolgens doorloopt de student tweemaal een cyclus van het uitproberen, onderzoeken en bijstellen van zijn aanpak. Het geeft de student de mogelijkheid om het prototype grondig aan te scherpen op basis van praktijkervaringen. Bij beide varianten schrijft de student een onderzoeksverslag. De beoordelaars gebruiken bij de beoordeling van beide varianten dezelfde rubrics. Door deze twee varianten aan te bieden, wil de Lero differentiëren, d.w.z. verschillen waarderen en dus beter aansluiten bij de leerstijl en -voorkeur van studenten.

Het auditteam is te spreken over de nieuwe richting die de Lero/de tweedegraads lerarenopleiding TBO is ingeslagen met het afstuderen met een vakdidactisch onderzoek in twee vormen die passen bij de eigen voorkeur/ambities van de student. Het auditteam ziet net als de opleiding de kans dat de studenten door middel van dit type praktijkonderzoek betere leraren worden.

De tweedegraads lerarenopleiding TBO heeft de intentie om voor afstuderen Beroep en afstuderen Vak een volgende stap te maken. Met afstuderen 2.0 is binnen het cluster Exact een begin gemaakt om vakdidactisch afstuderen en assessment startbekwaam te integreren. Evaluaties van oud-studenten gaven aan dat er voor hun gevoel twee keer hetzelfde 'kunstje' werd gevraagd. Door de bekwaamheidseisen centraler te zetten, zien de opleidingen in het cluster Exact een mogelijkheid de student één proeve van bekwaamheid te laten doen waar alle

aspecten in terugkomen. De tweedegraads lerarenopleiding TBO hanteert daarbij ook de leerwegaafhankelijke werkwijze. Het auditteam acht de vervolgstappen die de opleiding in de flexibilisering wil nemen passend en beveelt de opleiding aan voortvarend op de ingeslagen weg verder te gaan.

Afstuderen Ad Onderwijsondersteuner Technisch Beroepsonderwijs

Studenten die zich bij inschrijving hebben aangemeld voor de Ad-opleiding ronden hun studie in het tweede semester van het tweede studiejaar af met een beroepstaak Pedagogische tact en een beroepstaak Coachen. Deze opdrachten zijn identiek aan de opdrachten die de studenten van de tweedegraads lerarenopleiding TBO in studiejaar 2 moeten maken. De twee beroepstaken vormen samen met het portfolio 'werkplekieren' en een competentiegericht interview de afronding van de Ad. De student presenteert zijn portfolio i.c. geeft hierop een mondelinge toelichting en reflectie en bewijst dat hij de beoogde leeruitkomsten op de domeinen pedagogisch, didactisch en professioneel op niveau associate degree heeft behaald. Daarmee sluit de student tevens werkplekieren 2 af. Studenten die besluiten om toch door te studeren aan de bachelor – de tweedegraads lerarenopleiding TBO – leggen een voortgangsassessment af.

Zoals al onder standaard 1 is vermeld, beveelt het auditteam de opleiding aan om voor de (nieuwe) associate degree Onderwijsondersteuner EPB te onderzoeken welk afstudeerprogramma past bij (de aangevulde en/of aangescherpte leeruitkomsten voor) een onderwijsondersteuner.

Weging en Oordeel:

De opleidingen hebben met het IvL-Toetskader en het daarvan afgeleide toetsplan 'Lerarenopleiding Technisch Beroepsonderwijs bachelor en associate degree' en hun toetsprogramma hun toetsstelsel goed op orde. De opleidingen toetsen op een valide, betrouwbare en inzichtelijke manier met behulp van een mix van toetsinstrumenten of de studenten de beoogde leeruitkomsten op de drie verschillende niveaus hebben bereikt. Door de concentrische opbouw kunnen studenten met veel bagage toetsen direct op een hoger niveau afleggen. Dat is een sterk punt. Het voornemen om kenniscomponenten formatief te (kunnen) evalueren om te verifiëren of de studenten de beoogde kennis beheersen en het daarbij inzetten van feedback en feedforward – ook door peerstudenten – acht het auditteam een adequate volgende stap die past bij het flexibel en gepersonaliseerd leren. De opleidingen bieden studenten de ruimte voor het laten valideren van leeruitkomsten aan de hand van eigen bewijzen en het zelf komen met voorstellen voor het aantonen van leeruitkomsten. Daarover zijn de studenten zeer te spreken.

IvL zorgt voor adequate professionalisering van de docenten op het gebied van toetsen en beoordelen.

De examencommissie en de toetscommissie Exact spelen een centrale rol bij de borging van het eindniveau. Het auditteam acht hen taakvolwassen. De commissies staan aantoonbaar boven de stof en borgen de kwaliteit van het toetsen en beoordelen nauwgezet.

De examencommissie is nauw betrokken (geweest) bij het sinds 2019 ingezette nieuwe afstuderen en bij het formuleren van de leeruitkomsten en het vrijstellingenbeleid. Het is belangrijk dat de examencommissie monitort of de studenten in de eindwerken de beoogde leeruitkomsten daadwerkelijk aantonen.

De kwaliteit van de toetsing in coronatijd is door alle betrokkenen goed bewaakt.

Het auditteam komt op grond van bovenstaande tot het oordeel 'voldoet' voor deze standaard voor de deeltijd- en de voltijdvariant van de tweedegraads lerarenopleiding TBO en de deeltijdvariant van de Ad Onderwijsondersteuner TBO.

4.4. Gerealiseerde leerresultaten

Standaard 4: De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Toelichting algemeen beoordelingskader NVAO: Het realiseren van de beoogde leerresultaten blijkt uit de uitkomsten van toetsen, de eindwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolopleiding functioneren.

Aanvullende toelichting voor het experiment leeruitkomsten: De toetsen en eindwerken dragen aantoonbaar bij aan het behalen van de leeruitkomsten.

Bevindingen

Ten tijde van de audit waren er bij de tweedegraads lerarenopleiding TBO nog geen deeltijdstudenten afgestudeerd binnen het experiment leeruitkomsten, daar het eerste cohort is gestart in 2018-2019. Het auditteam heeft zich derhalve voor zijn oordeel gebaseerd op de eindwerken van deeltijd- en voltijdstudenten uit eerdere cohorten. Van de twee afgestudeerden aan de Ad-opleiding uit de laatste twee jaren (2019-2020 en 2020-2021) bestudeerde het auditteam het afstudeerdossier van vier studenten uit het tweede semester van het tweede studiejaar bestudeerde het auditteam een aantal beroepsproducten. (Zie daarover verderop).

Wijze waarop afgestudeerden in de praktijk functioneren

Uit evaluaties en gesprekken met vertegenwoordigers vanuit het werkveld en alumni komt een positief beeld naar voren van het gerealiseerde niveau. De alumni voelen zich goed opgeleid. Ook het gegeven dat besturen studenten direct na afstuderen een baan aanbieden, duidt voor het auditteam op tevredenheid over het niveau van de afgestudeerden. Voor TBO geldt tevens dat veel deeltijdstudenten al een baan hebben in het (v)mbo bij de start van de opleiding en/of gedurende de studie al een baan krijgen aangeboden.

Eigen oordeel van het auditteam over het gerealiseerde niveau

- *tweedegraads leraar TBO*

Het auditteam heeft in totaal van acht studenten van de tweedegraads lerarenopleiding TBO eindwerken bestudeerd van het vernieuwde afstudeertraject uit 2019-2020 en 2020-2021 met een spreiding in cijfers en naar rato verdeeld over deeltijd en voltijd. Van drie studenten bestudeerde het auditteam het volledige dossier bestaande uit de eindwerken vakdidactisch onderzoek en afstuderen startbekwaam. Van de overige studenten bestudeerde het auditteam alleen het eindwerk behorende bij het vakdidactisch onderzoek.

Het auditteam is van oordeel dat de studenten in de verschillende eindwerken hebben aangetoond dat zij beschikken over het niveau dat van een startende tweedegraads leraar Technische Beroepsonderwijs mag worden verwacht.

De studenten voerden kleine onderzoeken uit in hun eigen schoolpraktijk. De onderwerpen waren actueel en relevant, zoals het effect van kwartetspel op het aanleren en beklijven van de gereedschapsnamen, het onderzoeken of een interventie met flipping the classroom effect heeft bij het examen van technische tekenen en het meten, de keuzevrijheid voor meisjes op het vmbo voor vormgeving of techniek.

Afhankelijk van de keuze voor 'Worldcafé' of 'Double Loop' probeerden de studenten hetgeen ze als mogelijke oplossing hadden gevonden een of tweemaal uit met de leerlingen/studenten in hun klas/school.

In de portfolio's startbekwaam met daarin opgenomen bewijsmaterialen zoals gegeven lessen, lessenseries en andere uitgevoerde activiteiten in de school en reflecties van de student daarop, hebben de studenten aangetoond dat zij de beoogde LERs op het niveau van een

startbekwaam leraar Technisch Beroepsonderwijs hebben gerealiseerd. Het auditteam had geen enkele twijfel over het eindniveau van de studenten.

- *Associate degree*

Zoals al in de inleiding en bij de voorgaande standaarden is beschreven, zijn er tot nu toe nauwelijks studenten geweest die alleen een Ad-studie deden en na twee jaar afstudeerden en aan het werk zijn gegaan als onderwijsondersteuner TBO. Het auditteam heeft om deze reden ook naar een aantal tussenproducten gekeken van tweedejaars (bachelor)studenten om toch een idee te krijgen van het daarin tot dan toe gerealiseerde niveau. Deze tussenproducenten betroffen de beroepstaak Pedagogische tact en de beroepstaak Coachen, waarin de leeruitkomst behorend bij de beroepsvoorbereidende eenheid 'Leren met en van de doelgroep' worden getoetst.

Van de twee studenten die in de laatste twee jaren in het experiment leeruitkomsten afstudeerden op Ad-niveau bestudeerde het auditteam het afstudeerdossier.

Uit de stukken van de twee Ad'ers blijkt dat zij hun studie – de beoogde leeruitkomsten – op het beoogde niveau hebben afgesloten. Een van de twee studenten had al vele jaren ervaring in het voortgezet onderwijs en toonde op basis van bewijsstukken – die het auditteam ook heeft ingezien – aan dat hij beschikte over de leeruitkomsten rondom leren met en van de doelgroep op het beoogde niveau. De leeruitkomsten waarop hij zich nog verder moest ontwikkelen heeft hij via een flexibele route verworven en tot slot ook aangetoond.

Uit de in totaal acht tussentijdse producten die het auditteam inzag van vier (andere) tweedejaars studenten blijkt dat zij planmatig te werk zijn gegaan en vooraf duidelijke doelen voor zichzelf hebben opgesteld aan de hand van de verschillende onderdelen die bij het uitvoeren van de beroepstaken hoort. In hun reflectieverslagen hebben zij beschreven hoe en of ze de beoogde doelen hebben behaald en waar ze nog ruimte zien voor eigen (door)ontwikkeling op de beoogde leeruitkomsten. Ook hebben de studenten feedback gevraagd van medestudenten, collega's en docenten.

Het auditteam is van oordeel dat het niveau dat uit deze werkstukken naar voren komt, overeenkomt met het niveau dat je van een student aan het einde van zijn tweede studiejaar mag verwachten: de student ontwerpt en voert zelfstandig kleine onderwijstaken uit met leerlingen/studenten en toont daarbij zijn pedagogische, didactische en professionele kennis en vaardigheden aan. Ook hebben alle studenten het werkplekieren 2 met een 'voldoende' afgesloten, zo blijkt uit de beoordelingsformulieren.

Weging en Oordeel: voldoet

Het auditteam is van oordeel dat de studenten van de tweedegraads lerarenopleiding TBO in hun eindwerken vakdidactisch onderzoek en afstuderen startbekwaam hebben aangetoond dat zij op het vereiste bachelorniveau beschikken over de bekwaamheden van een startbekwaam tweedegraads leraar TBO. Het auditteam beoordeelde alle eindwerken met minimaal een voldoende.

De studenten hebben in hun vakdidactisch onderzoek aangetoond dat zij op basis van hun verlegenheidsvraag/probleemstelling over het algemeen een duidelijke onderzoeksvraag hebben geformuleerd, die zij met behulp van verschillende methoden nader hebben onderzocht en in de eigen praktijk hebben uitgeprobeerd. Het auditteam beoordeelt de gekozen onderzoeksonderwerpen als relevant.

In de eindwerken afstuderen startbekwaam hebben de studenten op basis van bewijzen aangetoond dat zij de beoogde LERs hebben gerealiseerd.

De studenten die na twee jaar hun studie hebben afgerond, hebben in hun eindwerken aangetoond dat zij op het beoogde Ad-niveau kunnen functioneren als onderwijsondersteuner Technisch Beroepsonderwijs. De realisatie van het beoogde niveau aan het einde van het tweede studiejaar blijkt ook uit tussenproducten – de twee beroepstaken en het portfolio met bewijzen en reflecties – van studenten die de vierjarige bacheloropleiding volgen.

Alumni en vertegenwoordigers vanuit het werkveld onderschrijven dat het niveau van de afgestudeerden voldoende aansluit op het niveau waarop zij geacht worden in de beroepspraktijk te functioneren. Veel studenten zijn al aan het werk gedurende de studie of krijgen direct na afstuderen een baan aangeboden.

Het auditteam komt op grond van bovenstaande tot het oordeel 'voldoet' voor de deeltijd- en voltijdvariant van de tweedegraads lerarenopleiding TBO en de deeltijdvariant van de Ad Onderwijsondersteuner TBO.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

De enthousiaste, vakinhoudelijk deskundige docenten zorgen ervoor dat zij startbekwame onderwijsondersteuners en leraren voor het technisch beroepsonderwijs opleiden. De opleidingen zijn nog duidelijk in ontwikkeling met betrekking tot het bieden van flexibel onderwijs op basis van leeruitkomsten. Het auditteam heeft evenwel vertrouwen in de volgende stappen die opleidingen gaan maken.

Het auditteam is van oordeel dat de deeltijd- en voltijdvariant van de tweedegraads lerarenopleiding Technisch Beroepsonderwijs en de deeltijdvariant van de Associate degree opleiding Onderwijsondersteuner Technisch Beroepsonderwijs van Hogeschool Rotterdam voldoen aan de vier standaarden van de NVAO. Het eindoordeel luidt daarom 'positief'.

6. AANBEVELINGEN

- Ga voort op de reeds ingeslagen weg in het herformuleren van EvL's en zorg ervoor dat de EvL's holistischer worden. Ontwikkel de gezamenlijke visie op flexibilisering en het werken met leeruitkomsten nog verder. Zorg daarbij voor systematische interne en externe kalibratiesessies.
- Onderzoek samen met de opleiding Ad Onderwijsondersteuner Gezondheidszorg en Welzijn waar de huidige vier leeruitkomsten voor een onderwijsondersteuner aanvulling en/of aanscherping behoeven en kijk op basis daarvan vervolgens kritisch naar het aanbod en de toetsing, waaronder de toetsing van het eindniveau.
- Zoek de samenwerking op met de opleidingen in het Cluster Talen, omdat het waardevol is om in het experiment met en van elkaar te leren; ook al is er een verschil in focus (taalgericht versus beroepsgericht).
- Borg dat vakdidactiek in alle studie jaren en bij alle vakspecialisaties expliciet aan bod komt.
- Blijf investeren in een goede intake waarin het beeld van de mogelijkheden voor de studenten al scherp(er) wordt neergezet. Ga bij het Cluster Talen te rade over hun intakeprocedure en over het werken met de drie blends.
- Ga voort met de plannen om voor afstuderen Beroep en afstuderen Vak een volgende stap te maken en de flexibele principes ook in het afstuderen te integreren.

BIJLAGE I   Scoretabel

Scoretabel paneloordelen Hogeschool Rotterdam opleiding tot leraar vo 2^e graad in het Technische Beroepsonderwijs deeltijd/voltijd		
Standaard	Oordeel deeltijd	Oordeel voltijd
Standaard 1. De beoogde leerresultaten	voldoet	voldoet
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	voldoet	voldoet
Standaard 3. Toetsing	voldoet	voldoet
Standaard 4. Gerealiseerde leerresultaten	voldoet	voldoet
Algemeen eindoordeel	positief	positief

Scoretabel paneloordelen Hogeschool Rotterdam Associate degree opleiding Onderwijsondersteuner Technische Beroepsonderwijs deeltijd	
Standaard	Oordeel deeltijd
Standaard 1. De beoogde leerresultaten	voldoet
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	voldoet
Standaard 3. Toetsing	voldoet
Standaard 4. Gerealiseerde leerresultaten	voldoet
Algemeen eindoordeel	positief

BIJLAGE II Programma, werkwijze en beslisregels

Auditprogramma Beperkte Opleidingsbeoordeling t.b.v. hbo-bacheloropleidingen Opleiding tot leraar voorgezet onderwijs van de tweede graad en Associate degree onderwijsondersteuner Technisch Beroepsonderwijs – Hogeschool Rotterdam – 12 t/m 14 oktober 2021

Dinsdag 12 oktober 2021 Samen Opleiden/Generiek		
Tijd	Onderwerp(en)	Gesprekspartner(s)
08.00-08.45	Vooroverleg panel	Kernpanel en secretarissen
08.45-09.00	Ontvangst door directie en onderwijsmanager Samen Opleiden	<ul style="list-style-type: none"> o Directeur IVL o Manager Samen Opleiden o Onderwijsmanagers Exact o Onderwijsmanagers Talen o Onderwijsmanagers M&M
09.00-09.40	<ul style="list-style-type: none"> - Management: In beeld brengen welke ontwikkelingen zijn doorlopen: <ul style="list-style-type: none"> • Generieke deel van het curriculum • De verschillende routes naar leraarschap • Samen Opleiden en relatie beroepenveld • Pedagogiek/ didactiek/ professionaliseren 	
09.40-09.45	- Introductie markt	
09.45-10.15	Marktopstelling met diverse thema's. In elke hoek van het lokaal een thema (bemand door een docent en student, opleidingsschool):	<ul style="list-style-type: none"> o Directeur IVL o Manager Samen Opleiden o Onderwijsmanagers Exact o Onderwijsmanagers Talen o Onderwijsmanagers M&M
10.15-10.30	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rotterdam connectie: Mentoren op Zuid, Kopopleiding, Statushouders 2. Studiesucces: Grip op Studiesucces en de begeleiding van langstudeerders <p>Koffie</p>	Extra bij de markt: Docenten, Student Statushouders voor de Klas, Student Kopopleiding, MoZ, Adviseur GOS, Peercoach GOS, School coördinatoren OSR, Programmamanagers OSH en Studenten OSH
10.30-11.00	<ol style="list-style-type: none"> 3. Professionalisering docenten: Inwerktraject nieuwe docenten en Didactisch coachen. 4. Samen Opleiden: De samenwerking met de opleidingsscholen uitgelicht. 	
11.00-11.15	Pauze	
11.15-11.45	Examencommissie en toetscommissie over toetsen en gerealiseerd eindniveau (VT, DT en Kopopleiding).	<ul style="list-style-type: none"> o Voorzitter Examencommissie IvL o Voorzitter Toetscommissie Cluster Talen en Lid Examencommissie o Leden Examencommissie o Voorzitter Toetscommissie Cluster Exact en Lid Examencommissie o Voorzitter Toetscommissie Breed en Bijzonder
11.45-12.15	Examencommissie en toetscommissie over toetsen en gerealiseerd eindniveau Flexopleidingen (Talen en TBO)	
12.15-13.00	Lunch	
13.00-13.45	Lectoren en hoofddocenten over de onderzoekslijn	<ul style="list-style-type: none"> o Hoofddocent Cluster Exact o Hoofddocent Cluster Talen o Lector Pedagogiek o Lector Didactiek o Hoofddocent Cluster M&M o Docent onderzoekers
13.45-14.30	Docenten over de ontwikkeling van het nieuwe Generieke Curriculum	<ul style="list-style-type: none"> o Manager Samen Opleiden o Docenten Didactiek o Docenten Pedagogiek o Docenten Professioneel handelen & Werkplaatsen/Werkplekieren o Docent Werkplekieren en Leerresultaten
14.30-14.45	Pauze	

Dinsdag 12 oktober 2021 Samen Opleiden/Generiek		
Tijd	Onderwerp(en)	Gesprekspartner(s)
14.45-15.45	Gesprek met partners uit de opleidingsscholen	<ul style="list-style-type: none"> o Manager Samen Opleiden o Directeur ZAOS, regiegroep IVL o Voorzitter stuurgroep HOS, regiegroep IVL o Projectleider SCOOL, regiegroep IVL o Programmaleider NOD, 4OLS en OSR o Programmaleider OSR o Schoolcoördinator en schoolopleider 's-Gravendreefcollege o Clustercoördinator RPO o Werkplekbegeleider OSR, alumnus o Instituutsopleider OSR/stagecoördinator Niveau 3 o Instituutsopleider RPO/ontwikkelaar ict in het generieke curriculum o Regiocoördinator OSR
15.45-16.00	Pauze	
16.00-16.45	Studenten	<ul style="list-style-type: none"> o Niveau 2, OSR o Niveau 2, RPO o Niveau 4, ZAOS o Niveau 2, RPO o Niveau 4, HOS o Niveau 3, 4OLS o Startende leraar, OSR, afgestudeerd 2021
16.45-17.00	Na-overleg	Kernpanel en secretarissen

Woensdag 13 oktober 2021 Cluster Talen		
Tijd	Onderwerp(en)	Gesprekspartner(s)
08.00-08.30	Vooroverleg panel	Panel en secretaris
08.30-09.00	Ontvangst en presentatie Cluster Talen door onderwijsmanagers en vakgroepcoördinatoren	<ul style="list-style-type: none"> o Onderwijsmanagers o Vakgroepcoördinatoren
09.00-10.00	Markt waar alle opleidingen Cluster Talen vertegenwoordigd zijn	Team cluster Talen voltijd
10.00-10.15	Pauze	
10.15-11.45	Docenten Cluster Talen	<ul style="list-style-type: none"> o Docent Leerlijn vakdidactiek MVT o Docent Leerlijn vakdidactiek Nederlands o Docent Leerlijn Cultuur en Leerlijn Taalvaardigheid o Docent Leerlijn didactiek o Docent Leerlijn pedagogiek o Docent Hoofddocent / praktijk(gericht) onderzoek o Docent Leerlijn (vak)didactiek o Docent Talenwerkgroep stage, leren, werken
10.45-12.15	Studenten Cluster Talen	<ul style="list-style-type: none"> o Student jaar 3, Nederlands o Student jaar 4, Nederlands o Student jaar 3, Duits o Student jaar 3, Frans o Student jaar 4, Frans o Student jaar 3, Engels o Student jaar 3, Engels o Student jaar 3, Engels
12.15-12.45	Lunch	
12.45-13.15	Materiaal inzien Cluster Talen	Panel en secretaris
14.30-15.00	Na overleg Cluster Talen	Panel en secretaris

Woensdag 13 oktober 2021 Cluster M&M en Exact: Geschiedenis/ Biologie/ Maatschappijleer		
Tijd	Onderwerp(en)	Gesprekspartner(s)
08.00-08.30	Vooroverleg panel	Panel en secretaris
08.30-09.00	Ontvangst en presentatie Cluster M&M door onderwijsmanagers en vakgroepcoördinatoren	<ul style="list-style-type: none"> o Onderwijsmanagers o Vakgroepcoördinatoren

Woensdag 13 oktober 2021			
Cluster M&M en Exact: Geschiedenis/ Biologie/ Maatschappijleer			
Tijd	Onderwerp(en)		Gesprekspartner(s)
09.00-10.00	Docenten Geschiedenis		<ul style="list-style-type: none"> ○ Vakgroepcoördinator/ Coördinator Samen Opleiden/ Instituutsopleider/ Ontwikkelaar en Docent Generiek, Samen Opleiden/ SLC jaar 2 ○ Coördinator SKC /Coördinator Introductie/ Vakinhoudelijk & Vakdidactiek/ Instituutsopleider/ SLC jaar 1 ○ Ontwikkelaar en Coördinator Geschiedenis Nederlands/ Vakinhoudelijk & Vakdidactiek, Instituutsopleider/ SLC jaar 1 en jaar 4 ○ Begeleider langstudeerders/ Afstudeercoördinator /Lid Toetscommissie Breed en Bijzonder/Vakinhoudelijk & Vakdidactiek/Instituutsopleider/ SLC jaar 4 ○ Minorcoördinator Digitale Didactiek/ ○ Generieke Vakken/Vakinhoudelijk & Vakdidactiek/ SLC jaar 2
10.00-10.15	Pauze		
10.15-11.15	Studenten Geschiedenis		<ul style="list-style-type: none"> ○ Student Geschiedenis-Nederlands, Voltijd, jaar 1 ○ Student Voltijd, jaar 1 ○ Student Voltijd, jaar 2 ○ Student Voltijd, jaar 3 ○ Student Voltijd, jaar 3 ○ Student Voltijd, jaar 4 ○ Student Voltijd, jaar 5
11.15-12.45	Materiaal inzien Cluster M&M en Geschiedenis		Panel en secretaris
11.45-12.15	Na-overleg Geschiedenis		Panel en secretaris
12.15-12.45	Lunch		
12.45-13.15	Vooroverleg panel Biologie	Vooroverleg panel Maatschappijleer	Biologie: Panel en secretaris Maatschappijleer: Panel en secretaris
13.15-13.45	Ontvangst en presentatie Cluster Exact door onderwijsmanagers en vakgroepcoördinatoren	Pauze panel Maatschappijleer	Exact: <ul style="list-style-type: none"> ○ Onderwijsmanagers ○ Vakgroepcoördinatoren
13.45-14.45	Docenten Biologie	Docenten Maatschappijleer	Biologie: <ul style="list-style-type: none"> ○ Vakgroepcoördinator en docent ○ Docent en coördinator Grip op Studiesucces ○ Docent, aandachtsgebied jaar 4 en vakdidactisch afstuderen ○ Docent, coördinator internationale minor ○ Coördinator Beroepsvoorbereiding Exact en docent Pedagogiek ○ Docent, aandachtsgebied practica en excursies Maatschappijleer: <ul style="list-style-type: none"> ○ Vakgroepcoördinator, Docent, Begeleiding jaar 1 ○ Docent, Antropoloog/ Begeleiding jaar 5+ ○ Docent, Onderwijskundige/Begeleiding jaar 5 ○ Hoofddocent Cluster Mens en Maatschappij ○ Docent Onderzoeksvaardigheden
14.45-15.00	Pauze		

Woensdag 13 oktober 2021		
Cluster M&M en Exact: Geschiedenis/ Biologie/ Maatschappijleer		
Tijd	Onderwerp(en)	Gesprekspartner(s)
15.00-16.00	Studenten Biologie	Studenten Maatschappijleer
		Biologie: <ul style="list-style-type: none"> o Student voltijd, jr 1 o Student voltijd, jr 1 o Student voltijd, jr 2 o Student voltijd, jr 3 o Student voltijd, jr 3 o Student voltijd, jr 3 o Student deeltijd, jr 3 o Student deeltijd, jr 4 o Student deeltijd, jr 4 Maatschappijleer: <ul style="list-style-type: none"> o Student Voltijd, jaar 1 o Student Voltijd, jaar 2 o Student Voltijd, jaar 2 o Student Voltijd, jaar 3 o Student Deeltijd, jaar 3 o Student Voltijd, jaar 5 o Student Voltijd, jaar 5 o Alumnus
16.00-16.30	Materiaal inzien Cluster Exact en Biologie	Materiaal inzien Cluster M&M en Maatschappijleer
		Biologie: Panel en secretaris
		Maatschappijleer: Panel en secretaris
16.30-17.00	Na-overleg Biologie	Na-overleg Maatschappijleer
		Biologie: Panel en secretaris
		Maatschappijleer: Panel en secretaris
17.00-17.30	Intern overleg kernpanel	
		Kernpanel en secretarissen

Donderdag 14 oktober 2021		
Flex Talen en TBO		
Tijd	Onderwerp(en)	Gesprekspartner(s)
08:00-08:30	Vooroverleg panel Flexibele route Talen	Panel en secretaris
08:30-09:00	Korte introductie Flexibele leerroute bij Talen door onderwijsmanager en vakgroepcoördinator	<ul style="list-style-type: none"> o Onderwijsmanagers o Projectleiders Experiment o Leeruitkomsten o Vakgroepcoördinatoren
09:00-09:45	Markt waar de verschillende opleidingen uit het Cluster Talen zich kort presenteren	Team Cluster Talen Flex
09:45-10:00	Pauze	
10:00-11:00	Docenten Flex Talen	<ul style="list-style-type: none"> o Leerlijn vakdidactiek o Leerlijn vakdidactiek o Werkveldcommissie en leerlijn beroep o Digitale didactiek en leerlijn cultuur o Werving en Intake o Leerlijn taalvaardigheid en taalbeschouwing o Werkveldcommissie en leerlijn taalvaardigheid o Werkveldcommissie en leerlijn beroep
11:00-12:00	Studenten Flex Talen	<ul style="list-style-type: none"> o Student Engels jaar 3 o Student Engels jaar 2 o Student Duits jaar 4 o Student Frans jaar 3, Duits jaar 2 o Student Nederlands jaar 3 o Student Nederlands jaar 2 o Student Nederlands jaar 2 o Student Nederlands jaar 2
12:00-12:30	Materiaal inzien Flex Talen + TBO	Panel en secretaris
12:30-13:15	Na overleg Talen + vooroverleg TBO + lunch	
13:15-13:45	Introductie Flexibele leerroute bij TBO door onderwijsmanager en vakgroepcoördinator	<ul style="list-style-type: none"> o Onderwijsmanager o Manager o Vakgroepcoördinator en Docent o Vakgroepcoördinator en Docent
13:45-14:45	Docenten Flex TBO	<ul style="list-style-type: none"> o Vakgroepcoördinatoren o Docenten
14:45-15:00	Pauze	
15:00-16:00	Studenten Flex TBO	Studenten

16:00-16:30	Werkveld Flex TBO	<ul style="list-style-type: none"> o ROC Mondriaan, alumnus en schoolopleider o ICloud, alumnus Ad en hybride techniekopleider o Grafisch Lyceum, Alumnus Flex o Kalsbeek College, meerdere docenten in de opleiding gehad o Techniek College, samenwerking maritieme kennisbasis o Atlas College, meerdere docenten in opleiding gehad
16:30-17:00	Na-overleg Flex TBO	Panel en secretaris
17:00-17:30	Vorbereiding terugkoppeling	Panel en secretaris
17:30-18:00	Terugkoppeling samen met kernpanel aan de opleidingen vz kernpanel + vz flex	Kernpanel en secretarissen

Donderdag 14 oktober 2021
Cluster M&M en Exact: Natuurkunde/ Aardrijkskunde/ Economie/ Wiskunde

Tijd	Onderwerp(en)	Gesprekspartner(s)
08.30-09.00	Vooroverleg panel Natuurkunde	Vooroverleg panel Aardrijkskunde Natuurkunde: Panel en secretaris Aardrijkskunde: Panel en secretaris
09.00-10.00	Docenten Natuurkunde	Docenten Aardrijkskunde Natuurkunde: <ul style="list-style-type: none"> o Vakgroepcoördinator en docent o Docenten Aardrijkskunde: <ul style="list-style-type: none"> o Vakgroepcoördinator/ Docent Sociaal Geografisch Leerlijn o Vakgroepcoördinator/ Afstudeercoördinator/ Docent Sociaal Geografisch Leerlijn o Docent Sociaal Geografisch Leerlijn/ Vakdidactiek o Docent Sociaal Geografisch Leerlijn/ Vakdidactiek o Voorzitter Opleidingscommissie/ Docent Sociaal Geografisch Leerlijn/ Vakdidactiek o Docent Fysisch Geografisch Leerlijn o Docent Generieke Leerlijn
10.00-10.15	Pauze	
10.15-11.15	Studenten Natuurkunde	Studenten Aardrijkskunde Natuurkunde: <ul style="list-style-type: none"> o Student voltijd, jaar 1 o Student voltijd, jaar 1 o Student voltijd, jaar 2 o Student voltijd, jaar 2 o Student voltijd, jaar 2 o Student voltijd, jaar 3 o Student voltijd, jaar 3 o Student voltijd, jaar 3 o Student voltijd, jaar 3 Aardrijkskunde: <ul style="list-style-type: none"> o Student Voltijd, jaar 1 o Student Voltijd, jaar 2 o Student Voltijd, jaar 2 o Student Voltijd, jaar 3 o Student Voltijd, jaar 3 o Student Voltijd, jaar 3 o Student Voltijd, jaar 4 o Student Deeltijd, jaar 2 o Student Deeltijd, jaar 4 o Alumnus
11.15-11.45	Materiaal inzien Cluster Exact en Natuurkunde	Materiaal inzien Cluster M&M en Aardrijkskunde Natuurkunde: Panel en secretaris Aardrijkskunde: Panel en secretaris
11.45-12.15	Na-overleg Natuurkunde	Na-overleg Aardrijkskunde Natuurkunde: Panel en secretaris Aardrijkskunde: Panel en secretaris
12.15-13.00	Lunch(pauze) en vooroverleg panel Wiskunde	Lunch(pauze) en vooroverleg panel Economie Exact en Wiskunde: Panel en secretaris M&M en Economie: Panel en secretaris

Donderdag 14 oktober 2021			
Cluster M&M en Exact: Natuurkunde/ Aardrijkskunde/ Economie/ Wiskunde			
Tijd	Onderwerp(en)		Gesprekspartner(s)
13.00-13.30	Materiaal inzien Cluster Exact en Wiskunde	Materiaal inzien Cluster M&M en Economie	Exact en Wiskunde: Panel en secretaris M&M en Economie: Panel en secretaris
13.30-14.30	Docenten Wiskunde	Docenten Economie	Wiskunde: <ul style="list-style-type: none"> o Vakgroepcoördinator en docent o Vakgroepcoördinator en Docent o Docent, jaar 4, sb assessments o Docent, jaar 4, coordinator assessments exact o Docent, coördinator afstuderen, project een goede start o Docent, coördinator afstuderen Economie: <ul style="list-style-type: none"> o Vakgroepcoördinator/Docent Algemeen Economische Leerlijn o Vakgroepcoördinator/ Docent Bedrijfseconomische Leerlijn o Afstudeercoördinator/Docent Generieke leerlijn en Instituutsopleider o Coördinator flexibele deeltijd/Docent Generieke Leerlijn o Docent Bedrijfseconomische Leerlijn o Docent Algemeen Economische Leerlijn en Vakdidactische Leerlijn / Instituutsopleider
14.30-14.45	Pauze		
14.45-15.45	Studenten Wiskunde	Studenten Economie	Wiskunde: <ul style="list-style-type: none"> o Student voltijd, jaar 2 o Student voltijd, jaar 2 o Student voltijd, jaar 2 o Student voltijd, jaar 2 o Student voltijd, jaar 3 o Student voltijd, jaar 4 o Student deeltijd, jaar 3 o Student deeltijd, jaar 1 o Student deeltijd, jaar 1 o Student deeltijd, jaar 4 Economie: <ul style="list-style-type: none"> o Student Voltijd, jaar 1 o Student Voltijd, jaar 2 o Student Voltijd, jaar 2 o Student Voltijd, jaar 3 o Student Voltijd, jaar 4 o Student Deeltijd, jaar 3 o Alumnus
15.45-16.15	Na-overleg Wiskunde	Na-overleg Economie	Wiskunde: Panel en secretaris Economie: Panel en secretaris
16.15-17.15	Intern overleg kernpanel		Kernpanel en secretarissen
17.15-17.30	Pauze		
17.30-18.00	Terugkoppeling aan de opleidingen in het experiment leeruitkomsten door vz flex. Gevolgd door terugkoppeling aan de reguliere opleidingen door vz kernpanel.		Kernpanel en secretarissen

In verband met de privacywetgeving zijn hier uitsluitend de functies/rollen van gesprekspartners opgenomen. De namen van de gesprekspartners zijn bij de secretaris van het auditpanel bekend.

Werkwijze

Bij de beoordeling van de betreffende opleidingen is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde 'Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland' van september 2018. Daarin staan de standaarden vermeld waarop het auditpanel zich bij de beperkte opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan het auditpanel zijn oordeel over de opleiding moet bepalen.

De secretaris lichtte het auditpanel voorafgaand aan de visitatie uitgebreid voor over het beoordelingskader en de -procedure en over de van hen verwachte attitude voor, tijdens en na de visitatie. Tevens zorgde de secretaris voor een kalibratie van het auditpanel door de interpretatie van de standaarden, de oordelen en de beslisregels door te nemen. Tijdens het audittraject bewaakte de secretaris de correcte procesgang, zag erop toe dat het oordeel van het auditpanel conform het kader tot stand kwam en ondersteunde het proces van de oordeelsvorming.

Op basis van de door opleidingen geleverde documentatie heeft het auditpanel zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de betreffende opleidingen. Voorafgaand aan het locatiebezoek vond een voorbereidend intern paneloverleg plaats waarin het auditpanel het informatiedossier en de onderliggende documenten besprak. Bovendien zijn de bevindingen van het auditpanel over de eindwerken tijdens het vooroverleg onderling gedeeld.

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleidingen, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditpanel geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geledingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft- ook door eigen waarneming.

Na overleg met de betreffende opleidingen heeft het auditpanel met in achtname van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Het auditpanel bood studenten, docenten en andere betrokkenen bij de opleidingen die niet waren opgenomen in het programma van het locatiebezoek, de gelegenheid om zaken onder de aandacht te brengen die zij van belang achten voor de beoordeling. Het auditpanel heeft geconstateerd, dat de betreffende opleidingen de mogelijkheid daartoe tijdig en op correcte wijze bij hen onder de aandacht heeft gebracht en hen heeft geïnformeerd over hoe zij contact konden opnemen met de secretaris van het auditpanel. Er heeft zich voor het open spreekuur niemand aangemeld.

Afstemming deelpanels binnen het cluster

De visitatie binnen dit cluster is uitgevoerd door de visitatiebureaus Hobéon en NQA, waarbij Hobéon vijf hogescholen (acht audits) en NQA drie hogescholen (drie audits) heeft beoordeeld. Afstemming tussen alle deelpanels heeft allereerst plaatsgevonden door de instructie die de panelleden krijgen met betrekking tot het beoordelingskader. De tussen Hobéon en NQA gekalibreerde criteria voor de beoordeling maken onderdeel uit van deze instructie. Daaraan voorafgaand is de afstemming geborgd door overlap in de bezetting tussen alle deelpanels.

Voorafgaand aan de audits die in het najaar van 2021 zijn uitgevoerd, heeft er een vooroverleg plaatsgevonden met alle hoofdvorzitters van Hobéon en NQA over de opzet en uitvoering van de audits en over generieke gespreksthema's die de panels in elke audit in elk geval aan de orde zouden willen stellen. Dit betroffen de thema's: i) samen opleiden, ii) onderzoek en iii) flexibilisering.

Het oordeel van het auditpanel vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een standaard 'voldoet', 'voldoet ten dele' of 'voldoet niet' scoren. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland, September 2018'.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en dual), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de kwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding. Het eindoordeel over de opleiding luidt: 'positief', 'positief onder voorwaarden' of 'negatief'.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende beoordelingskader genoemde kwaliteitsstandaarden.

Beperkte opleidingsbeoordeling

Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval **positief** indien alle standaarden 'voldoet' scoren.

Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval **positief onder voorwaarden** indien Standaard 1 voldoet en maximaal twee standaarden een 'voldoet ten dele' scoren, waarbij het auditpanel het opleggen van voorwaarden adviseert.

Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval **negatief** indien:

- een of meer standaarden 'voldoet niet' scoren
- standaard 1 'voldoet ten dele' scoort
- een of twee standaarden 'voldoet ten dele' scoren, waarbij het auditpanel niet adviseert om voorwaarden op te leggen;
- drie of meer standaarden 'voldoet ten dele' scoren.

BIJLAGE III   Lijst geraadpleegde documenten

Samen opleiden en het generieke curriculum

Brondocumenten

- Zelfevaluatierapport Generiek
- Toetsplan Generiek
- Generieke kennisbasis
- Handreiking begeleiding duo-stages en co-teaching
- Leerresultaten
- Memo inzet studenten IvL
- Notitie Begeleiding
- Notitie deeltijdstudenten in de opleidingsscholen
- Organogram
- Prognose Stageplaatsing
- Samenvatting van het generieke curriculum
- Visiestukken generieke leerlijnen
- Verslagen van vergaderingen in het kader van Samen Opleiden

Werkpleklers 2020-2021

- Handleiding 2020-2021 Samen Opleiden N1
- Handleiding 2020-2021 Werkpleklers N2
- Handleiding 2020-2021 Werkpleklers N3
- Handleiding 2020-2021 Werkpleklers N4
- Kennisclip portfolio en bewijsvoering N1
- Stage Niveau 3 – instituutsopleiders
- Stage en assessment startbekwaam N4
- Duo-stages

Kwaliteitszorg

- Evaluatierapport nieuw generiek curriculum Niveau 1 2020-2021
- Nationale Studenten Enquete (NSE)

Programma van de opleidingsscholen

- HOS 2021-2022
- Scool 2021-2022
- ZAOS 2021-2022

Nieuw generiek curriculum in ontwikkeling

- Handleiding 2020-2021 Samen Opleiden N1
- Didactiek Niveau 2 2021-2022
- Pedagogiek Niveau 2 2021-2022
- Didactiek met ICT Niveau 2 2021-2022
- Professioneel Handelen en werkpleklers Niveau 2 2021-2022

Professionalisering Werkplekbegeleider en schoolopleider

- Website
- Factsheet cursus Schoolopleider/coördinator
- Factsheet cursus Werkplekbegeleiders

Documenten IvL-Lero-breed

- Assessmentcentrum
- Landelijk opleidingsprofiel/Bekwaamheidseisen
- Hogeschoolgids IvL Lero/OER
- Handboek kwaliteitszorg IvL

- Internationalisering
- Jaarverslagen toetscommissie Breed en Bijzonder
- Jaarverslag Examencommissie
- Kenniscentrum Talentontwikkeling
- Kennisagenda IvL
- Leerresultaten IvL
- Memo afspraken Regiegroep
- Memo monitor AMC 2020
- Toetskader IvL Lero
- Verslagen Curriculumcommissie
- Verslagen Opleidingscommissie

Cluster Exact

Technisch Beroepsonderwijs Flexibele deeltijd

- Zelfevaluatie rapport Technisch Beroepsonderwijs
- Groeidocument 2.0 TBO Experiment Flexibilisering hbo
- Toetsplan
- Professionaliseringsplan
- Kernteam Lerarenopleiding Technisch Beroepsonderwijs
- Kernteam BV cluster Exact
- Kwaliteitszorg:
  - Cluster exact
    - Overzicht kernteam BV Exact
    - Professionaliseringsplan
    - Jaarplan cluster Exact
    - Hogeschoolgids 2020-2021
    - Toetsbeleid IvL
    - Jaarverslag examencommissie
    - Cursusevaluatie terugkoppeling studenten

BIJLAGE IV   Panelsamenstelling

Op 21 september en 13 oktober 2021 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het auditpanel t.b.v. de beoordeling van de hbo-bacheloropleidingen tot leraar voorgezet onderwijs van de tweede graad en Associate degree-opleiding onderwijsondersteuner Technisch Beroepsonderwijs van Hogeschool Rotterdam, onder het nummer 010363. Deze opleidingen behoren tot onderstaande visitatiegroep.

Naam visitatiegroep:	HBO Tweedegraads Lerarenopleidingen groep 2
----------------------	---

De secretarissen van het auditpanel beschikken over nadere informatie over de samenstelling en expertise van de panelleden die in bovengenoemde visitatiegroep zijn ingezet.

In onderstaande tabel volgen korte functiebeschrijvingen van de panelleden die deelnamen aan het auditpanel van de in dit beoordelingsrapport beschreven opleidingen.

Kernpanel

Naam	Rol	Korte functiebeschrijvingen
Drs. R.B. van der Herberg	Voorzitter kernpanel en voorzitter cluster M&M	De heer van der Herberg is ervaren en gecertificeerd lead auditor en was tot december 2018 partner bij Hobéon Groep te Den Haag. Daarvoor was hij rector van het Minkema College in Woerden. De heer Van der Herberg houdt zich bezig met accreditaties in het hoger onderwijs en advisering van h.o., m.b.o., v.o. en p.o. op het gebied van kwaliteitszorg (o.a. INK), excellentie en duurzaamheidsvraagstukken.
Dr. B. Koster	Lid kernpanel en voorzitter cluster Talen	De heer Koster is werkzaam als Lector Meesterschap/Werkplekieren bij Fontys Lerarenopleiding en Lerarenopleider en is actief als trainer/opleider bij B. Koster Rndom Opleiden. De heer Koster is gepromoveerd in de Sociale Wetenschappen / Onderwijskunde aan de Universiteit Utrecht.
Drs. H.M. Claessen	Lid kernpanel en voorzitter cluster Exact	De heer Claessen is werkzaam als eigenaar van Harry Claessen Onderwijs Advies & Support; voorheen rector van Twents Carmelcollege. De heer Claessen behaalde zijn doctoraal in de scheikunde in '76 aan de katholieke Universiteit te Nijmegen. In 2008 voltooide hij de masteropleiding Management in Education bij Tias Nimbas.
D. Da Silva Valadares	Studentlid kernpanel en studentlid clusterpanel Talen en experiment leeruitkomsten Talen en TBO	De heer Da Silva Valadares is derdejaars student aan de lerarenopleiding Natuurkunde/Scheikunde van Fontys Tilburg.

Panel experiment leeruitkomsten

Naam	Rol	Korte functiebeschrijvingen
M. Laarman	Voorzitter Experiment leeruitkomsten	De heer Laarman is werkzaam als teamleider lerarenopleidingen beroepsonderwijs en contractonderwijs aan de Hogeschool van Amsterdam. De heer Laarman heeft aan de Pedagogische Hogeschool Nederland de tweedegraads lerarenopleiding Consumptieve technieken behaald. Ook heeft hij de Master SEN afgerond aan de Hogeschool Utrecht.

Dr. C.A. van Dorp	Vakdeskundig TBO flex	De heer van Dorp is werkzaam als beleidsadviseur bij Fontys om kennis te creëren en te ontsluiten op het gebied van educatie, vakdidactiek en ICT/techniek in het onderwijs. De heer van Dorp is vakdeskundig op het gebied van technisch beroepsonderwijs. Hij heeft een technische opleiding met specialisatie genoten aan de Hogere Technische School (HTS) in Den Haag. Daarnaast heeft hij een specialisatie Technologie en Beleid (T&B) vanuit de Technische Universiteit Eindhoven (TU/e) (opleiding Techniek en Maatschappij) afgerond. Tevens is hij gepromoveerd aan Information Technology Group aan Wageningen University & Research (WUR).
-------------------	-----------------------	---

Secretarissen

G.C. Versluis	Secretaris (kernpanel, cluster Talen en experiment leeruitkomsten Talen en TBO)	Mevrouw Versluis is werkzaam als adviseur bij Hobéon en is NVAO-getraind secretaris.
---------------	---	--

De door alle panelleden ondertekende onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaringen zijn in het bezit van Hobéon. In deze verklaring verklaren de panelleden gedurende ten minste vijf jaar voorafgaand aan de audit geen zakelijke noch persoonlijke binding te hebben gehad met de betrokken instelling - anders dan die in het kader van de werkzaamheden als lid van het auditpanel van het evaluatiebureau -, die een onafhankelijke oordeelvorming ten positieve of ten negatieve zou kunnen beïnvloeden.

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl

I www.hobeon.nl